

BÖCSKEI LÁSZLÓ

**Bodonhelytől Budapestig —
egyetemi emlékeim**

BÖCSKEI LÁSZLÓ ny. gépészmérnök neve nem ismeretlen olvasóink előtt, hiszen az ACTA PAPENSIA 2017/3–4. és 2018/1–2. számában olvashatták pápai diákkoráról készült visszaemlékezéseit. Már akkoriban szóba került, hogy pápai konviktusi élményeit, illetve budapesti műszaki egyetemi éveit is megőrökíti.

Böcskei László újabb visszaemlékezése sem szépirodalmi alkotás, hanem a személyes iratok, feljegyzések felhasználásával a tanévek sorrendjében mérnöki pontossággal megírt fontos kordokumentum. A visszaemlékezés ennyi év távlatából is jól érzékelteti, milyen zilált viszonyok voltak az 1950-es évek első felében az országban, s a szovjet mintára ekkor kiépülő magyar szocialista felsőoktatásban. A diktatórikus módszerekkel folyó ország(át)építés a Böcskei családot is alaposan megrázta, ugyanakkor a nagyfokú iparosítás értelmiségigénye a származása miatt megbélyegzett Böcskei László számára átmeneti „deklasszálódás” után végül is lehetővé tette a továbbtanulást. (Aminek a korábbi polgári viszonyok között legfeljebb anyagi akadálya lehetett volna.)

A visszaemlékezés rámutat arra, hogy a politikai tervezőirodákban megszületett monumentális tervek megvalósításához hiányzott a megbízható szakembergárda, amelyet gyorsított ütemben kellett megteremteni. Ennek az erőfeszítésnek volt a terméke a szintén szovjet mintájú szakérettségi, amely az írni, olvasni tudó, bizonyos szintű elemi iskolai műveltséggel bíró munkás- és parasztszármazású fiatalok főiskolára, egyetemre bejuttatása kezdetben pár hetes — 1951-től 1 éves, 1952-től 2 éves — speciális felkészítő tanfolyam és vizsga segítségével. 1948–1955 között a köznyelven „nyorstalpalók” néven emlegetett szaktanfolyamokra mintegy 20 ezer „kádert” „iskoláztak be”, ezeknek egynegyede már a tanfolyamot sem végezte el, s csak mintegy 5000 szakérettségis szerzett diplomát. Így érthető, hogy a visszaemlékezésben is emlegetett korrepetálásnak, tanulmányi versenynek mekkora szerepe volt a „lemorzsolódás” elleni küzdelemben.

Az osztályharc jegyében tervszerűen folyó társadalomépítés az egyetemet is teljesen átpolitizálta. A marxizmus-leninizmus ideológiája és vele az orosz nyelv kötelező tantárgy lett, a honvédelmi képzést a közelgő világháború

veszélye és a hadseregfejlesztés (tartalékos tiszti képzés) igénye egyaránt motiválta. A különböző elvárások miatti folyamatos stresszhelyzetre a hallgatók körében sokféle reakció létezett. Azok, akik azonosulni tudtak az elvárásokkal, megfelelően teljesítettek, és közben ráhangolódtak a forradalmi változások „hullámhosszára”, könnyebben elviselték a nehézségeket. Mások – különösen a szakértettségük – gyengén teljesítettek és rosszul érezték magukat a számukra idegen társadalmi környezetben. Megint mások az osztályharc céltábláivá váltak és egyik napról a másikra „kikerültek” az egyetemről.

A visszaemlékezés alapján arra következtethetünk, hogy szerzőnk azok közé tartozott, akik már csak életkoruknál fogva is viszonylag jól alkalmazkodtak az új szerepkörhöz és képességeikhez mérten lelkiismeretesen teljesítették a követelményeket. (Nekik sem volt könnyű, hiszen a világháború alatti középiskolai képzés hiányosságait – különösen a fontos szakmai tantárgyaknál – menet közben kellett megszüntetniük.) Böcskei László az ifjúsági mozgalomban is aktív szerepet vállalt, ami teljes odaadást követelt: a tanulás és a mozgalmi munka mellett csekély szabadidő jutott a kikapcsolódásra, magánéletre.

A visszaemlékezés olvasását és megértését elősegíti, ha újra felidézünk szerzőnk szakmai életútját. Böcskei László 1930. február 9-én a Veszprém megyei Nyárad községben született. Édesapja, Böcskei Antal (1900–1955) hentes és mézszáros, kocsmabérlő volt. 1937-ben Győr-Moson-Sopron megyei Bodonhelyen vásárolt kocsmát és vegyesboltot, ekkor családja is ide költözött. Részt vett a világháborúban, ahonnan hadifogolyként tért haza. Az újrakezdés után 1951-ben vagyonát államosították, 1952-től élete végéig gyári munkás volt. Ugodi származású édesanyja, Vörös Erzsébet (1903–1972) a háztartásban dolgozott. Férje halála után Győrbe költözött, élete végéig itt élt.

Böcskei László az elemi iskolát Nyáradon kezdte, 1937-től Bodonhelyen folytatta és fejezte be. 1941 őszén vették fel a Pápai Református Gimnázium I. osztályába, itt érettségizett 1949-ben. Érettségi után a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karára felvételizett, de származása miatt a sikeres felvételt követően sem vették fel: „helyhiányra” hivatkozva elutasították. 1949 őszén a győri Vagonygyárban segédmunkásként kezdett dolgozni, majd szakmunkás képesítést szerzett. 1950 őszétől már a Budapesti Műszaki Egyetem I. éves gépészmérnök hallgatója lett, ahol 1955-ben a gépgyártás technológiai szakon mérnöki oklevelet kapott. (Az 1960-as évek végén újra a BME hallgatója lett: a Gazdasági mérnöki szakon okleveles gazdasági mérnök, majd ezt követően az egyetem Közlekedésmérnöki Karán okleveles gépjármű szakmérnöki képesítést szerzett.)

1954-től szigorló mérnökként a győri Célgépgyárban kezdett dolgozni, ahol később üzemvezető, majd műszaki vezető lett. 1958-tól 1990-ig, nyugdíjba vonulásáig az Északdunántúli Vízügyi Igazgatóságon dolgozott. Gépészeti vezetőként gépek, berendezések üzemeltetésével, korszerűsítésével foglalkozott.

Nyugdíjazása után részt vett a vízügyi ágazati szakképesítések új, OKJ-s alapokra helyezésében, az ágazati követelményrendszer kidolgozásában. Mérnöki tevékenységét a BME Szenátusa arany-, gyémánt- és vasdiploma adományozásával ismerte el. Szaktanulmányai a Vízügyi Közlöny c. folyóiratban jelentek meg.

Böcskei László 1957-ben kötött házasságot Samodai Máriával (1934–1994), aki az egészségügyben dolgozott. Két fiút neveltek fel: Lászlót (1960–2007) és Zoltánt (1963). Mindketten műszaki érdeklődésűek, középiskolát végeztek. Két fiúunokája van: László fia, Balázs (1983) egyetemet végzett, politológus; Zoltán fia, Zoltán (1986) középiskolát végzett, Hollandiában él, logisztikával foglalkozik.

Böcskei László középiskolás korában kezdett el faluja történetével, néprajzával foglalkozni. Az 1940–50-es években gyűjtött anyag még rendezésre, feldolgozásra vár.

Az idén 90. életébe lépett szerzőnek fáradságos munkájáért hálás szívvel mondunk köszönetet, életére és családjára Isten áldását kérjük. (– Hudi József)

I. ÉRETTSÉGI UTÁN BODONHELYEN¹

AZ ÉRETTSÉGI FÁRADALMAIT odahaza, Bodonhelyen hamar kipihentem, átálltam az új körülményekre. Bekapcsolódtam apámék munkájába, segítettem az üzletben, kiemelten a július másodikát, Sarlós Boldogasszonyt követő napon megtartott búcsú lebonyolításában. Részt vettem a helyi sportélet szervezésében és készültem az egyetemi felvételi vizsgára.

A nyári szünet megkezdésével egyidőben egyértelművé vált előttem, hogy a politikai változások miatt egyre nagyobb nyomás nehezedik a családjára. A kocsma, vegyesbolt és a Nyárádon birtokolt 18 kh birtok ellenére apám nem került fel a kuláklisra, de politikailag „ellenségnek” számított, a szemmel tartottak közé került. Helyzetével 1955-ben bekövetkezett haláláig nem tudott megbékélni.

Apámék megfeszített munkája révén az üzleti forgalom évről évre lassan nőtt, így továbbtanulásom anyagi háttere szerényen biztosítva volt. A célkitűzés: egyetemen továbbtanulni, a nehézségek ellenére is változatlan maradt.

¹ A szerző ehelyütt mond köszönetet *Batalka Krisztinának*, a BME Levéltár vezetőjének kutatómunkája segítségével.

I.1. EGYETEMI FELVÉTELI VIZSGÁIM

Az 1949 év nyarának legfontosabb kihívása a felvételi vizsgákon való megfelelés, az egyetemre való bejutás volt. Az érettségit követően — számolva apám foglalkozása miatti hátrányos származásommal — jelentkezésemkor következetesen a kereskedő foglalkozást jelöltem meg, bár ez eltért az iratokhoz kötelezően csatolt anyakönyvi kivonattól, melyben a kocsmáros elnevezés volt olvasható. Nem volt mit tenni a vagyoni helyzettel sem: fel kellett tüntetni a házat és a 18 és fél kh birtokot. A felsoroltak akkor a jó vizsgaeredmények ellenére olyan jelentős hátrányt jelentettek, hogy az egyetemi felvételi eredményességétől függetlenül szinte előre borítékolható volt az „elutasítás hely hiánya miatt” válasz. Ezt a gyakorlat a későbbiekben minden esetben vissza is igazolta.

A kitűnő érettségi bizonyítvány, a mozgalmi területen végzett munkáért kapott jó iskolai ajánlás birtokában szinte mindent elkövettem a sikeres felvételért. Érettségi után közvetlen jelentkeztem a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Kar által meghirdetett előkészítő tanfolyamra, ahonnan postafordultával közölték, hogy „hely hiányában nem nyert felvételt”, ugyanitt folytatták, „de ez nem befolyásolja a műegyetemi felvételi kérvény beadását”.

A felvételi jelentkezésekkel kapcsolatos irataim nagy része megmaradt. Ezekből látható, hogy a BME Gépészmérnöki Karán, majd a BME Mérnöki és Építészmérnöki Karán is voltam felvételi vizsgán, de „férőhely hiányában” egyik helyre sem vettek fel. A Gépészmérnöki Kar elutasítása ellen panaszt is benyújtottam, amire a BME miniszteri tanácsosa válaszolt: „nincs módom felvenni a budapesti műszaki egyetemre”.

Mivel a nyár folyamán más egyetemekre is jelentkezhettem felvételi vizsgára, éltem a lehetőséggel. Elgondolásom az volt, ha elsőre nem sikerül a műszaki pálya, akkor máshol kezdek és félévkor átjelentkezem a BME-re.

Érdekesek voltak a felvételi vizsgák. A Magyar Közgazdaságtudományi Egyetem például két napos felvételi vizsgát tartott. Az első napunk reggel fél nyolckor kezdődött a Patai kollégiumban, ahol a szállásunk is volt. Vinni kellett magunkkal takarót, kétnapi hideg ételmezt és töltőtollat. Pótlólag értesítettek, hogy kell még arcképes igazolvány és vagyoni bizonyítvány is. Ha nekem is van vagyonom, arról is kell külön igazolás. A helyszínen megtudtam, hogy jól szerepeltem, ennek ellenére azt közölték, hogy „létszám betelte miatt” nem vettek fel.

A Tudományegyetem Természettudományi Karán is felvételiztem a 9. számú bizottságnál 18-as sorszám alatt az első emeleti ülésteremben. A több tagból álló bizottság kevés szakmai, annál több egyéb, politikai kérdést tett fel. A szakmai résszel nem voltak gondok, de innen is gyorsan megérkezett az értesítés: „hely hiányában felvételt nem nyert”.

A Debreceni Tudományegyetem felvételi bizottsága előtt augusztus 20-án reggel fél nyolckor kezdődött a két napos felvételi vizsga, elhelyezést, étkeztetést biztosítottak, takarót kellett vinni. A „vizsgáztatás” módja, eredménye megegyezett a TTK-éval.

A Szegedi Tudományegyetem Matematikai Intézetében augusztus 23-án volt a felvételi vizsga, ide 5 ív papírt, írószert, személyi igazolványt, vagyoni bizonyítványt, születési bizonyítványt és a legutolsó iskolai bizonyítványt kellett magunkkal vinni. A felvételi vizsga értékeléséről innen sem kaptam tájékoztatást. Teljesítményemről sehol sem kaptam visszajelzést, csak a tényt közölték, hogy nem vettek fel a nevezett egyetemre.

A felvételi időszak lezárultával eldőlt, hogy legközelebb csak a következő évben van lehetőségem újra próbálkozni. Elhatároztam, hogy addig dolgozni fogok, közben szakmát is tanulok, és jövő nyáron ismét megpróbálom a bejutást.

1950 nyarán ismét jelentkeztem, de ekkor már csak a BME Gépészmérnöki Karára. Úgy gondoltam, hogy a Győri Vagon és Gépgyárban végzett fizikai munkás háttérrel könnyebb lesz az bejutnom az egyetemre. Nem ez történt. 1950. július 26-ára behívtak a felvételi bizottság elé, ahová vinnem kellett szüleim hatósági vagyoni bizonyítványát is. Már a július 28-án kelt levélben közölték, hogy a „Műszaki Egyetemen a nagyszámú túljelentkezés miatt felvételi kéreseedet teljesíteni sajnos nem tudjuk. Azonban, hogy tovább tanulásodat még biztosíthassuk, kérlek, az alábbi egyetemek közül (12 felsorolva) jelöld meg, melyik karon volna leginkább kedved tanulmányaidat folytatni. Válaszodat postafordultával a Tanulmányi Osztályra küld. Amennyiben sürgősen nem válaszolsz, úgy vesszük, hogy a továbbtanulási lehetőségedről lemondottál.”

A levélre nem válaszoltam. Ezt követően 1950. augusztus 28-i keltezéssel levelet kaptam a BME Tanulmányi Osztályától (Győr, Kálóczi tér 13.) a lakás-címemre: „Kedves Barátom! Értesítünk, hogy az egyetemi és főiskolai felvételek kiértékelése most van folyamatban. A felvételek kiértékelése után értesítést kapsz a felvételi vizsga eredményéről.”

Központi intézkedéssel a BME felvehető létszámát jelentősen bővítették, a gépészkarét párhuzamos képzéssel megduplázták, így az 1950. szeptember 16-án kezdődő tanévben a BME Gépészmérnöki Karának első éves hallgatója lettem.

I.2. SPORTÉLET LAKÓHELYEMEN

Odahaza, Bodonhelyen az EPOSZ keretein működő sportkör kínálata az előző évhez képest a labdarúgáson kívül további sportágakkal bővült. A rendezvények szervezésébe is bekapcsolódtam. Erről tanúskodik az általam írt, és fennmaradt „FELHÍVÁS A HÁZIVERSENYRE” c. röpirat is. Ezen az EPOSZ Sportvezetőisége nagyszabású háziversenyt hirdetett, kérte, hogy minél nagyobb számban jelentkezzenek Sipos Antalnál. Felsorolta név szerint mindazokat, akik az október 2-ig már jelentkeztek. A versenyszámok (zárójelben a jelentkezők száma): 100 m futás (5 fő), súlylökés (5 fő), magasugrás (4 fő), távolugrás (6 fő). A fiú kosárlabdacsapatba (5 fő), a futballcsapatba (14 fő).

A háziverseny október 9-én, vasárnap, a délutáni litánia után volt. A falu sportéletével Pájer Imre is foglalkozott 2000-ben kiadott „Bodonhely falutörténeti vázlatok” c. munkájában. A következőket írta: „A falu sportéletének alakulása hasonló az öntevékeny csoportokéhoz, alakul egyesület, működik, majd megszűnik. A község egyik legsikeresebb sportegyesülete az 1946-tól működött Böcskei László mérnök vezetésével. Ekkor a település fiataljai a labdarúgás mellett kosárlabdával is foglalkoztak. Előbb a hatvanas évek második felében szerveződött újjá a sportegyesület, s a jelenlegi 1985-től működik folyamatosan.”

A kulturális életről is megemlékezett: „Hasonlóan pezsgő élet volt Vasvári István kántortanító irányításával kulturális területen is, színjátszó kör, tánccsoport, énekkar működött. Rendszeresen mutattak be zenés darabokat az iskola tantermeiben. Műsoraikat a környező községek falunapjain is bemutatták. A fellendülés 1949-et követően, a tanító távozása után lehanyatlott.”

1950 ősztől kezdődő egyetemi éveim alatt azután a kapcsolatok velem is végleg megszakadtak.

I.3. GYÁRI MUNKÁS LETTEM...

Az eredménytelen felvételi vizsgákat követően kiváltottam a munkakönyvemet és ősszel a győri Magyar Vagon és Gépgyárba jelentkeztem fizikai munkára. Felvettek. 1949. október 15-én kezdtem el dolgozni segédmunkásként az

Autógépgyár gyáregységben. Ez időben a Posta megrendelésére osztrák licenc alapján gyártottak gépkocsikat. A gyárhoz a gépműhelyen kívül több gyártóegység (hőkezelő, edző stb.) tartozott.

Akkortájt kezdődött a gépműhelyben a megmunkáló gépek korszerűbbre cserélése. A transzmissziós tengelyről hajtott gépeket a villanymotorral meghajtott egyedi gépek váltották fel. Én is ebbe a brigádba kerültem. A régi gépeket felszedték, helyükre az újakat szereltük fel. A gépek mozgatása nehéz fizikai munka volt, közben azonban sokféle gépet ismertem meg közelebbről, köztük olyanokat, amelyeken később dolgoztam.

Az első műszakba osztottak be. A munkaidő reggel hat órakor kezdődött. Addigra már munkaruhában kellett a helyszínen lenni. A kezdést a gyár szírnája jelezte, amely engem állandóan az 1944-es légi riadókra emlékeztetett. A munkaidő délután kettőig tartott, de az ebédidőt is le kellett dolgozni, ezért csak fél háromkor jöhettünk ki a portán.

Közel a gyárhoz kaptam albérletet, így gyalog jártam a munkahelyre. Munkatársaim tréfásan többször megjegyezték:

— Gyalog közlekedni a kerékpárosok városában, azt nem lehet!

Hét végén utaztam csak haza. Télen a nehezen járható, havas utak idején végig Győrben maradtam az idő megjavulásáig.

Viszonylag hamar megszoktam a gyári rendet, gyorsan sikerült beilleszkedni a gyári közösségbe. Szombat délelőttönként is dolgoztunk, délután utaztam haza a szüleimhez Bodonhelyre. Az utazás Bágyog vasútállomásig vonat, onnan hazáig autóbusszal történt. Ha a busz meghibásodott, akkor a 11 kilométer távolságot gyalog tettük meg. Vissza hétfő reggel utaztam, közvetlenül a munkahelyre. Önálló keresetem lett, hetente fizettek, mint fizikai dolgozót. A keresetem beadtam a családi közös kasszába.

Már az ősszel bekapcsolódtam a gyárban az ifjúsági mozgalomba, propagandistaként tevékenyen részt vettem a SZIT-alapszervezet munkájában. Hamarosan beiskoláztak az 1950. januárban induló esztergályos szakmunkás-képző tanfolyamra. Az eredményes szakmunkásvizsgát követően szakmunkás bizonyítványt kaptam. A csoport érettségizettekből állt, az elméleti oktatás a középiskolás tananyagra épült. A gyakorlati órákon többféle gépen dolgoztam, a tanfolyam második felétől már az ún. fogazóban, fogmaró gépeken. Párhuzamosan egy rövidebb rajz továbbképző és egy hosszabb (3 és fél hónapos) hőkezelő továbbképző tanfolyamot is jó eredménnyel elvégeztem.

Ifjúmunkásként a mozgalmi munkában is élen kellett járnunk. Én szerkesztettem a SZIT alapszervezet faliújságját, írtam a cikkek jórészét. Sok hír szólt a szocialista brigádversenyről, az április 4-re, május 1-re tett munkaverseny-felajánlásokról, volt, aki azt vállalta, hogy féléves tervét előbb fogja teljesíteni, a „százalékos selejtet” csökkenti, vagy mint *Galgóczi Erzsébet* esztergályos, a tervét 140 %-ról 180 %-ra teljesíti. Az Egységes Ifjúság önköltségcsökkentő brigád Autógépműhely fogazóbrigádjá a júniusi Egységes Ifjúsági Szervezetet előkészítő kongresszus tiszteletére tett felajánlást.

Harcot hirdettünk a pazarlás ellen, áramtakarékosági terv készült, vizsgáltuk a munkaidő kihasználást önfényképezéssel, javaslatot tettünk a kiesett idő csökkentésére. Faliújság cikket készítettünk *Minden erővel küzdjünk a selejt ellen*, vagy *Mit tudsz az önfényképezésről* címmel. A SZIT iroda segítségével számításokat végeztünk a gazdaságos sorozatnagyság kialakítására.

A SZIT iroda jóváhagyásával Ifjúsági Napot tartottunk, amelyen a műhelyt a fiatalok vezették. Egy napra a műhelyfőnök, főművezető, az összes művezető, a karbantartás, ellenőrzés stb. vezetője a fiatalok közül került ki. A felhívás szövege megmaradt, így szólt:

„IFJÚMUNKÁSOK !

MA JÚLIUS 10-ÉN HÉTFŐN IFJÚSÁGI NAPOT tartunk, amelyen az autógépműhelyt mi ifjúmunkások fogjuk vezetni. Kérünk Benneteket, hogy ezen a napon különösen jól dolgozzatok, s legyen ez a nap hasonló a sztálini műszakhoz.

Böcskei László

Autógép ifjúvezető műhelyfőnök”

Galgóczi Erzsébet erről a napról írta *A legszűkebb keresztmetszet* c. novelláját, amely a Szabad Ifjúság 1950. július 28-i számában jelent meg. A műhelyről még ír az *Egy kosár hazai* című díjnyertes novellájában, volt munkatársait nevükön említve.

A gyári élet nagy benyomást tett rám. A diákéletből egy teljesen más világba kerültem, amelybe sikerült gyorsan beilleszkednem. A reggeli műszakban hat órakor már a munkahelyen kellett lenni, parancsoltak, meghatározták a teendőket, később a szerszámgépeken végzett munkánál a technológia (rajz, műveletterv) volt a meghatározó. A munkatársakkal — talán az együtt töltött rövid idő miatt — nem alakult ki az osztálytársakhoz hasonló kapcsolat.

Az autógépgyárban eltöltött időben jelen lehettem a hazai sztahanovista mozgalom megszületésénél. Az esztergályosok, Horváth Ede, Kék Zoli, Jakab

Sanyi a szomszéd gépsoron, a fúrós Nyitrai az én soromon dolgoztak, közvetlen napi kapcsolatban álltunk. Teljesítményük értékelését nem tartom feladatommak, de a jelenség meghatározója volt akkori életemnek. A rádió, a filmhíradó stábjá szinte mindennapos volt a műhelyben, közvetítve a reggeli munkásgyűléseken megtett felajánlásokat, az ország nagyvállalati dolgozói felé tett versenykihívásokat.

Az autógyártást a nyár közepétől kezdődően Budapest közelébe koncentrálták, a dolgozókkal együtt, akik tartós kiküldetésben dolgoztak ott.

Ősszel elkerültem egyetemre, átmenetileg megszakadt minden kapcsolatom a gyárral. Az egyetem befejezése után az Autószerszámgép-gyárba helyeztek. Később, már mérnök koromban egy műszaki tárgyaláson találkoztam egykori munkatársammal, Horváth Edével is. Régi ismerősként üdvözölt, és jól elbeszélgettünk a régi időkről.

A műhely technikai színvonala jelentősen meghaladta az országos átlagot. Az egyetemre kerülésem előtti hónapokban már a fogaskerékgyártásnál dolgoztam. Váltótársaim szinte valamennyien érettségiztek, többen később a BME győri kihelyezett esti tagozatán diplomát szereztek, volt, aki később mérnökként is munkatársam lett. Az akkori legkorszerűbb gépeken, egy jó munkahelesen megbecsült munkásként dolgozni, úgy érzem ma is, nem volt elvesztegetett idő az életemből.

I.4. IRÁNY: AZ EGYETEM!

1950. július 29-e volt az utolsó munkanapom a gyárban. A felvételi vizsgát követően őszől, mint első éves gépészmérnök hallgató a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karán ültem be ismét az iskolapadba és kezdtem el az egyetemi tanulmányaimat.

Az augusztus hónapot odahaza töltöttem. A hónap közepén folyt Bágyog-Gyűrhegyen ásatás a Győri Városi Múzeum szervezésében, amelyen részt vett László Gyula professzor úr is. Megismerte a falutörténeti kutatási érdeklődésemet, ezért lehetőségem nyílt a régészeti feltáráson egy rövidebb ideig részt venni. A BME-s felvételi bizonytalanságok miatt az is felmerült, hogy a gyári ifjúmunkásságból eredő előnyöket kihasználva inkább muzeológus szakon folytassam a tanulmányaimat. Erre a lehetőségre azonban nemet mondtam, így „műkedvelő” maradtam ezen a területen. Miután felvettek a BME-re, 1950 őszén Budapestre költöztem.

Lakóhelyemen a falu korábbi élete sokat változott. A háborúra a templomtorony oldalán látható belövések nyomai emlékeztettek csak, és a határban is eltűntek a lövészárkok nyomai. A családok gazdasági helyzete a jegyrendszer, a beszolgáltatások miatt keveset javult a háborús időszakhoz képest. Érvényesült a „jut is, marad is” ősi elv, vagy ahogy az öregek megfogalmazták: a nyomtató lónak nehéz bekötni a száját. Naponta tapasztaltam, hogy jelentőssé vált a családok közötti politikai megkülönböztetés. A falu vezetésében már a háborút követő években megtörtént a korábban szegénynek tartottak előre törése, ami a tanácsrendszer bevezetése után tovább erősödött.

II. EGYETEMI ÉVEIM

Az egyetemről. A műszaki egyetem több mint 220 éves múltjából én érthető módon csak az 1949–1955 közötti időszzakkal kívánok foglalkozni. Budapesti lakos lettem az 1950-es évek első felében, és a műegyetem négy évig minden napomat meghatározta.

A Népköztársaság Elnöki Tanácsának 1949. évi 15. sz. törvényerejű rendelete értelmében az egyetem korábbi elnevezése megváltozott, az új neve Budapesti Műszaki Egyetem lett, a mérnökkarral, építészmérnök-karral, gépészmérnök-karral, villamosmérnök-karral, vegyészmérnökkarral folytatta működését. A gépészmérnöki karon 5 szak működött, a felsőbb évfolyamokon az oklevélszerzés a gépgyártás-technológiai, energia-gazdálkodási, vegyipari és mezőgazdasági gépész, textilgépész és közlekedésgépész karokon volt lehetséges. (A villamosmérnöki karon erős- és gyengeáramú szak létesült.) A szakosodás a negyedik félév befejezését követően történt.

A korábbi oktatáshoz képest a jelentős változás az 1948/49-es tanévben történt. „A főbb célok: a technológiai képzés erősítése, a gyakorlati oktatás intenzívebbé tétele és minőségi fejlesztése, a fejlődő ipar főbb ágazatainak megfelelő szakosítás és az ipar kellő számú mérnökkel való ellátása voltak”. E célkitűzések megvalósítása érdekében — „A Gépészmérnöki Kar 130 éve” c kiadványban leírtak szerint — a gépészmérnöki kar nappali tagozatának felvételi keretét az 1950/51. tanévtől 450 főben határozták meg. Mivel az oktatás két csoportban (A és B) valósult meg, ez valójában 900 főt jelentett.

A BME Levéltárában található az Országos Tervhivatal Munkaügyi Főosztály 1950. augusztus 11-i előterjesztése, amely szerint „Iparunk gyors ütemű

fejlesztése és a fokozódó technikai követelmények szükségessé teszik, hogy a mérnökök számát az eddigi terveknel gyorsabb ütemben növeljük. Ennek érdekében a Budapesti Műszaki Egyetemre felveendő elsőéves hallgatók számát már a most kezdődő tanévben fel kell emelni. Ez úgy válik lehetővé, ha az első és másodéves mérnök-, gépészmérnök- és villamosmérnök hallgatók számára két műszakban való rajztermi oktatást vezetünk be. Az 1950. évi létszámemléssel kapcsolatban két változat lehetséges.

a.) az első évfolyamok létszámát 1300-ról 1800-ra, vagyis 500 fővel emeljük,

b) az első évfolyamok létszámát 1300-ról 2200-ra, vagyis 900 fővel emeljük.”

Az első változatnak megfelelően 500 új hallgató „átirányítását” a következő forrásokból tervezték: 150 főt hely hiányában a Műszaki Egyetem elutasított. Ezek nem voltak hajlandók más helyre menni, inkább vártak volna a következő tanévig; 100 fő más egyetemre nyert átírányítást, de időközben a létszám ott is betelt; 50 szakérettségi tanfolyamot végzett hallgatót más egyetemről a Műszaki Egyetemre lehet irányítani; 30 vegyészhallgatót a természettudományi karokról is át lehet venni, minthogy ott a beiskolázás magasabb a szükségletnél; 170 érettségizett üzemi dolgozót, akik a Műszaki Főiskolára jelentkeztek, de felvételre már nem kerültek, megfelelő ösztöndíjakkal át lehetne hozni.

„A fenti 500 főből csak a szakérettségizők munkás származásúak, a többiek nem munkásszármazásúak, de dolgozó szülők gyermekei. Számítanunk kell arra, hogy az 500 főt teljes egészében nem sikerül átírányítani, mert azoknak egy része időközben elhelyezkedett, vagy lemondott a továbbtanulási szándékáról. Így fel kell készülnünk arra, hogy megfelelő propagandával más területen is mozgósítsunk, amihez szükségünk van a Párt segítségére.”

Gyors intézkedések következtek. Megkeresett a középiskolai igazgató, feltétlen menjek el a felvételi vizsgára, őt is megkeresték, hogy ösztönözzön a megjelenésre, visszajelzést is kért. A felvételin részt vettem, a BME augusztus végén értesített, a kiértékelés folyamatban van. Szeptember elején közölték, hogy felvettek, mikor, hol jelentkeztem.

A BME Levéltárában őrzött anyakönyv áttanulmányozásával megtudtam, hogy az 1950/51. tanévre összesen 868 első éves gépészmérnök hallgató iratkozott be az I. évfolyamra. (1954-ben az ötéves találkozóra meghívtak gépészmérnöki névjegyzéken és a pótjegyzéken már csupán 809 nevet találtam.)

A Tanulmányi Osztály a hallgatókat A és B csoportra osztotta fel, kétszer 14 tankörbe sorolta be (tankörönként kb. 35 hallgatóval). Az A csoport tanuló-

köreinek számozása 1–14-ig, a B csoporté 15–28-ig történt. Az A és B csoport részére párhuzamos órarendet készítettek. Vörös Imre rektor 1951-ben a „két-műszakos” tanítási rend eredményes bevezetéséért Kossuth-díjat kapott.

A Műegyetem a világháborúban jelentős károkat szenvedett. Amikor a tanévünk megkezdődött, a falakon helyenként még láthatók voltak a golyónyomok, az épület, helyiségek azonban rendbe téve vártak bennünket. Lezárt, romos helyiség már nem volt. Az udvaron volt a focipálya, a meccseken önfeledten szurkoltunk Patyi bácsiéknak. A gépészmérnöki kar létszáma a terveknek megfelelően a minket követő évfolyamokon tovább növekedett, ez elkerülhetlenné tette a meglévő egyetemi létesítmények bővítést. Új épületeket kellett építeni a régi műegyetemi épülettömbtől délre eső szabad területeken. Az 1950-ben felépült Stoczek utcai tanulmányi épületet nem sokkal később követte a „H” és „T”, majd „R” és a „G” (gépgyártás-technológia épület). Jelentősen növekedett az oktató- és segédszemélyzet, valamint a tanszékek száma is.

Egyetemi éveim alatt a gépészmérnöki kar tantervei az első két tanévben heti 6 óra gyakorlatot és 12 óra gyakorlati foglalkozást tartalmaztak, a 4. félév végén 3 tárgyból (matematika, fizika, mechanika) szigorlatot kellett letenni. A szakosodás az ötödik félévtől történt meg. A képzés időtartama 1954-tel bezárólag 8 félév volt. A nyolcadik félévben kaptuk meg a diplomaterv-feladatot, melyet a munkahelyen készítettük el, majd védtük meg az 1955 évben.

Ezt az időszakot a gyors ütemben történő változások jellemezték. A szakosodás mértéke egyre fokozódott, és volt olyan időszak, amikor a gépészmérnöki karon 11 különböző szakirányban folyt az oktatás (gépgyártás-technológia, hőerőgépész, vízerőgépész, vegyipari gépész, mezőgazdasági gépész, textilgépész, vasúti gépész, közúti gépész, repülőgépész, épületgépész és hajógépész.)

1954 októberében egy új, tartós tanterv lépett életbe, ennek következtében a képzési idő 1955-ben 9 félévre emelkedett, a heti óraszám 36 lett, amelybe beleszámított valamennyi elméleti óra és gyakorlati foglalkozás. Ezt követően készítették el a hallgatók a diplomaterveket.

1. kép

Böcskei László egyetemi indexe (1950)

II. 1. AZ ELSŐ ÉVFOLYAM: AZ 1950/51. TANÉV

II.1.1. Az első félév

Az évfolyam. Az előző év nyarán tett eredménytelen felvételi vizsgám alkalmából már jártam a műegyetemen. Jóleső érzéssel iratkoztam be most a Budapesti Műszaki Egyetem Gépészmérnöki Karára és lettem a kar gépész szakának első éves hallgatója az 1950/51 tanév első félévében. Főkönyvi számom 74-38. Az A csoportba, a 14-es számú tanulókörbe kerültem. (A tanuló körbe besoroltak névsora nem változott a negyedik félév végéig, a szakosodás megtörténteig.)

Az évfolyam ünnepélyes tanévnyitója a megjelentekkel szeptember 16-án reggel 8-kor volt a Ch. max. teremben [kémiai nagyelődoban], melyen nem vettem részt, mivel később, a hónap végén kapcsolódtam csak be a munkába.

Létszám. A korszak politikai állásfoglalásának megfelelően a tanévre jelentősen megemelték a gépész karra felvehető létszámot az A és B egymást váltó csoportba, 1–14. tankör és 15–28. tankörbe osztva. A BME levéltárában őrzött kimutatásokat lapozva külön élmény volt számomra az évfolyamtársaim nevével újra találkozni, és a saját nevemet megtalálni: a 89 B-betűsből a 71. voltam a sorban...

Lakás. A diákszállóban a korlátozott férőhely miatt nem kaptam helyet. 1950. január 1-től közigazgatásilag megvalósult Nagy-Budapest. A letelepedés, a Budapestre való lakóhelyi átjelentkezésem csak az egyetemi felvételi igazolással vált lehetségessé. Legelején, szükséghelyzetből egy ideig Podmaniczky utcai lakásban laktam, a 46-os sárga villamossal jártam be az egyetemre. A villamos ritkán járt és állandóan zsúfolt volt. Sokat utaztam a lépcsőn, ott volt csak hely, de sohasem tujáztam (ez az ütközőkön utazás elnevezése volt).

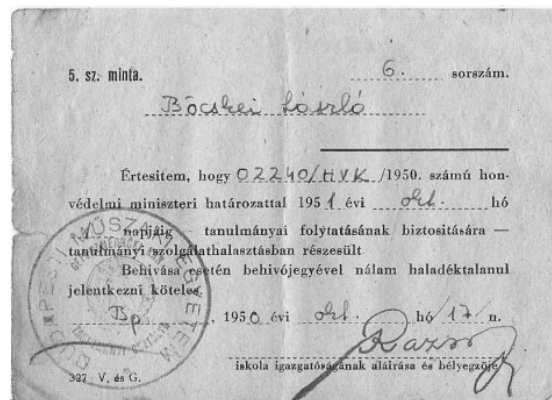
Vonalas bérletem volt, amivel szombat délutánonként és vasárnap egész nap lehetett valamennyi villamos vonalán lehetett utazni. Ezt a lehetőséget a tanév során sokszor kihasználtam Budapest megismerésére. Ezt követően a Ráday utca 4-ben laktam, ez előnyömré vált, mert az utcában volt a Ráday kollégium, így azt gondolták, abban lakom. Később a tanévsorán sikerült a Budafoki út 41/b-ben egy gyerektelen házaspárnál egy különszobát találni. A korábban polgári lakás főbérletje egyedül álló, idősebb hölgy volt, egyedül lakott a három szobában, az ő két akkori szóhasználatnak megfelelő „felesleges szobáját” utalták ki társbérletként egy gyermektelen, munkás házaspárnak. Ők adták ki végül nekem, az ifjú egyetemistának az egyik, kisebb udvarra néző szobájukat (a „cseléd-szobát”) havi 90 forint díjért, ide jelentkeztem be véglegesre. (A díj is kedvező volt, mert a Bartók Béla úti diákszállóban 80 forint volt a havi szállásdíj.)

A lakás a negyedik emeleten volt, tipikus bérházban, zárt udvarral, körgangos folyosóval, lifttel, este 10 órai kapuzárással. Pár perc távolságra volt az egyetemtől, a menzától, ami reggelenként felbecsülhetetlen előny volt. A szobámban, az akkori legtöbb budapesti lakáshoz hasonlóan nem volt ismeretlen a poloska. Egyszer véletlenül elmozdult egy falikép, amikor megigazítottam, láttam alatta amint nyüzsögnek, engem szerencsémre nem bántottak. A szoba ettől eltekintve lakásként megfelelt, döntő részben ugyanis az egyetemen tanultam.

A háziúr korábban a postánál, a levelek osztályozásánál dolgozott. Részben klerikális beállítottsága miatt, részben azért, mert szocdemként a pártegyesüléskor nem lépett át az MDP-be, a munkahelyén B-listázták. Nagyon érdeklődött a politika iránt, pl. Nyugat-Berlin helyzetét, az amerikai légihíd működését nehezen értette meg. Persze, e téren nekem is csak hiányos volt a tájékozottságom. Felesége beteges volt, nem tudott dolgozni, ezért sokat jelentett nekik az én havi 90 forint albérleti díjam. Egyszerű emberek voltak, szinte családtagként kezeltek, kölcsönösen segítettek egymást. Itt laktam végig a négy év során.

A menza. Ebédre, vacsorára a Bartók Béla úti diákszálló menzájára jártam, a havi étkezési jegy részünkre 145 forint volt. A diákszállóban lakók, akik reggelit is igényeltek, ezért még külön havi 20 forintot fizettek. Ellátásunk politikai kérdés is volt, ezért az a helyzethez képest elfogadható volt, jobb, és mennyiségileg is több, mint Pápán, a középiskolában. Volt repeta, kenyér korlát nélkül. A konyhai személyzet szolgált fel, a koszt kiadása étkezési jegy ellenében történt. Az étkezés ideje alatt a hangszórókból zene szólt, vegyesen mozgalmi, táncdalok, klasszikus művek. Az ebéd, vacsora időpontja a tanrendhez igazodott. Ebédelni pl. 12–15 óra között mehettünk. Általában tömeg, sorban állás volt minden nap. Vasárnap és ünnepnapon este mindig hideg vacsora volt, amit délben ebédkor kaptunk meg.

Otthonról apáméktól kaptam egy kevés költőpénzt a legszükségesebb kiadásokra, ebbe a kosztkiegészítés is bele tartozott. Ettől függetlenül tanév közben apám azért többször hozott főzéshez alapanyagokat, lisztet, babot, krumpelit, ebből időközönként a házinéni készítette el az ennivalót.

2. kép

Katonai szolgálathalasztást biztosító behívójegy (1950)

Katonaság. Katonai szempontból a nyilvántartás szerint az újoncjelölt hadkötelesek csoportjába tartoztam (mint 18 éves kortól hadköteles a tényleges katonai szolgálatra történő behívásáig). 1950. áprilisban a Győr thj. városi katonai ügyosztálya hívott be sorozási személyi lap kitöltésére. Nyilvántartásba kerültem, de katonai szolgálatra nem hívtak be. Ősztől, az egyetemen, a tanulmányaim folytatásának biztosítására 1951. október 1-ig katonai szolgálathalasztást kaptam.

Tandíj. Az éves tandíj 800 forint volt, de adtak tandíjkedvezményt. Én is kaptam, félévre csak 100 forint tandíjat kellett fizetnem, a befizetés megtörténtét az indexbe is bejegyezték. Volt pályázható ösztöndíj 335, 225, 160 és 100 forint összeggel, amit – mivel a vagyoni-személyi előírásoknak nem feleltem meg –, nem is pályáztam meg.

Tananyag, tanárok. Az első félév szorgalmi időszaka 14 hét volt, azt követte a vizsgaidőszak február végéig. Hét tantárgyunk volt összesen. Műszaki alaptárgyak, kiegészítve a Társadalomtudomány tantárggyal. Azt gondoltam, nem lesz nehéz, mert matekot, ábrázolót, kémiát a középiskolában tanultam, a géprajz alapjait tanfolyamon a gyárban megismertem. Ismeretlen a mechanika, géptan volt, erről viszont a tankörben a gépiparisták azt mesélték, hogy mindkét tárgy nehéz lesz, ez a többire is igaz lett. A tantárgyi követelmények és a tanárok a következők voltak:

<i>Tantárgy</i>	<i>Előadás (óra)</i>	<i>Gyakorlat (óra)</i>	<i>Tanár</i>
Matematika I.	4	7	Vincze István
Ábrázoló mértan	4	3	Dr. Czigány György
Kémia	3	–	Dr. Endre László
Mechanika	3	2	Mutnyánszky A.
Általános géptan	4	–	Dr. Pattantyús Á.
Géprajz	2	4	Vörös Imre
Társadalomtudományok	2	–	Csikesz Józsefné

Az ismeretközlés legfontosabb formája az előadás volt. A képzési óraszám több, mint a fele előadás-óraszám volt, szám szerint 22 óra. Az előadásokat a K épület földszinti nagy előadótermében (Ka 51), az Aud. max.-ban (Auditorium maximumban – nagy előadóteremben) tartották részünkre, ide befért be a

csoportunk kb. 450 fős létszáma, míg a kémiát a Ch. max.-ban, az ábrázolót a Ka 42-es előadó teremben.

Az elméleti órák mindig délelőtt voltak. 8 órára már el kellett foglalni a padokban a helyünket. Az óra hossza ötven perc volt, utána tíz perc szünet következett. A padokban a tanulókörök növekvő sorrendjében ültünk, mi a legfelső sorban. Tanulókörünk volt a legtávolabb a táblától, amely hatalmas méretű volt és több, elektromosan külön mozgatható résztáblából állt. A tárgyakból az előadások általában két órásként voltak. Az egymást követő két órában teleírták az előadókat, nem kis „örömeinkre”, ugyanis nem volt könnyű „követni” őket.

A tantárgyakkal kapcsolódó gyakorlatok célja az előadásokon hallottak elmélyítése és alkalmazása, valamint a rajztermi gyakorlat volt. Ezek a foglalkozások a K I. emeleti tantermekben voltak, a mi 14-es tanulókörünké a K I. emelet 58-ban.

A Matematika I. tantárgy (szóhasználatunkban Matek) gyakorlatilag a teljes első félévben a középiskolai alapoktól kiindulva átismételte a teljes középiskolai tananyagot, új részekkel egészítette ki azokat. Kibővültek ismereteim az egyenletekről, sok újdonságot hozott a differenciálszámítás alapjainak más megközelítése is. A sok példagyakorlás, ami kevés volt a középiskolában, megnövelte a példamegoldó készséget, pótolta fokozatosan a háborús időszak okozta hiányainkat.

Ábrázoló mértan tanulása a középiskolában sok gondot okozott nekem. A reáلتagozat gyors kiépítése miatt nem volt szaktanárunk, jobb híján a rajztanár tanította a tárgyat. Ő is velünk együtt tanulta az anyagot, a tananyagban bevallása szerint három leckével járt előttünk. Igazából csak az egyetemen sikerült gyakorlatilag átlátnom a tantárgy felépítését, logikáját, a pont, egyenes, sík, a térelemek egymással való kapcsolódását.

Kémia a középiskolában sem tartozott a kedvenc tárgyaim közé. A háborús eseményekben elpusztult eszközök hiánya miatt a szemléltető kísérletek korlátozottak voltak. A nagy létszám miatt a lehetőségek az egyetemen is korlátozottak voltak, a hangsúly az elméleti alapokra esett, ezt a tanszék véleményem szerint jól csinálta.

A Mechanika I. első féléves anyagrésze a Statika volt. A tananyag a merev testre ható erőkkel foglalkozott, rengeteg számítást, szerkesztést kellett végezni, példákat megoldani.

Az órarendben szereplő előadásokat a mi tankörünkben levők részére mindig a tanszékvezető professzorok tartották. Nagy tudású szakemberek és egyéniségek voltak, közvetlenek és emellett tekintélyt megtartók. Legnagyobb kedvencünk Muttnyánszky professzor úr volt, ő tudta legjobban lekötni a figyelmünket.

— Át kell gondolni alaposan, amit leírunk — mondta el sokszor —, mert fejben könnyebb a „radírozás”, mint papíron.

A gyakorlati életből jött, jól szemléltette az elvont dolgokat is. Száraz tudománynak tűnt a Statika, sokat kellett számolni, rajzolni. Rengeteg példát oldotunk meg a gyakorlati foglalkozásokon. Megtanultuk, hogy nem elegendő tudni, hogyan kell megoldani egy feladatot, azt ki is kell tudni számolni.

Egyéni előadásmódja miatt híres volt Czigány professzor úr, a nem könnyen érthető ábrázoló geometriából tartott előadásait annyira kedveltük, hogy szabadidőnkben óráira másodikban is visszajártunk, akkor, amikor már nem volt tantárgyunk.

Pattantyús professzor úr sok atyai tanácsot adott az eredményes tanuláshoz. Az előadásán apró betűivel a nagyméretű tábla bal alsó sarkában kezdett el írni, ahogy a tábla folyamatosan telt, írt a többi táblarészre is, de az óra végére valahogy mindig logikus egységbe állt össze az előadás anyaga.

Vörös Imre professzor úr megjelenésével, előadásmódjával teremtett tekintélyt. A felsőbb évfolyamosok mesélték róla, mint mérnök fizikai munkásként dolgozott korábban egy svájci fogaskerékgyárban, ott „leste el” a korszerű fogaskerékgyártást, amit később nekünk is tanított. A géprajz sok szabadkézi rajzot is jelentett, ezekhez a ceruzarajzokhoz a tankörben csomagolópapírt használtunk. Ma is emlékezem, a tolózár metszetrájánál milyen nehezen értette meg velem Tihanyi Géza, hogyan is néz ki a belseje.

Vincze professzor úr matek óraszámja volt a legmagasabb. Neki volt a legnehezebb dolga a szükséges alapok megteremtésével. Jó előadó volt. Sokat tett a felzárkóztatásunkért, a sok gyakorlást, példamegoldást szorgalmazta. Előadásain a középiskolás módszert elevenítette fel, névsorából hívott ki valakit az óra elején a táblához felelni jegyre az előző óra anyagából. Mondani sem kell, milyen „egyetértést” váltott ki ezzel. A legtöbb stencilezett jegyzet, példatár matekból volt. A kémia tárgyról kevés emlékem maradt. A középiskolában sem volt kedvenc tárgyam. Olyan gépészeknek szükséges alapismeret jellegű megismerés tanterve volt érdemi kísérletek bemutatása nélkül.

A társadalomtudományok „szükséges rossz” volt a tárgyak között. Nekem, mint választott tanköri DISZ-titkárnak azonban komolyan kellett vennem az órákon való aktivitást, és a vizsgát is.

A legtöbb hétfői előadási napon pontban reggel nyolc órakor katalógus volt, a tanulmányi osztályon dolgozók lezártak minden bejáratot, kiosztották aláírásra a jelenléti íveket. Aki elkésett, pótlólag írhatta csak alá.

Ilyenkor történtek a hivatalos bejelentések. Itt volt a kar rektora, a társadalmi szervezetek vezetői, kari diákvezetőink. Ekkor közölték azt is, kit távolítanak el közölünk azonnali hatállyal, mint „befurakodott osztályellenséget”. Az érintett ezt csak ekkor tudta meg, ami azt jelentette, hogy neve elhangzását követően el kell hagynia a termet és az egyetemet is. Drámai pillanatok voltak ezek. Úgy az előkészítés, mint az tény közlése minden esetben váratlan volt. Nagy volt a titoktartás, az évfolyami PÁRTTITKÁR (azért írtam nagybetűkkel, mert csepeli szakértetségizettként nagy befolyása volt minden területen) tanulóköri társunk volt, sosem árult el ilyen jellegű információkat.

Az előadásokon nem volt kötelező a jegyzetelés, de a magunk érdekében rendszeresen írtunk jegyzetet egyszerű sima füzetbe, ceruzával. A töltőtoll használata nehézkes volt a tintával való töltése miatt. Esetenként a tanköri foglalkozásokon a tanársegédek az előadási jegyzeteket ellenőrizték és véleményezték.

Kevés tantárgyhoz volt tankönyvünk, ezért az előadással párhuzamosan sokszorosított jegyzetek készültek stencilezett formában. Ezeket a tanulmányi osztálytól kapott utalványra válthattuk ki kedvezményes áron. Lehetőség volt a félév második felétől a jegyzetkiadóban megmaradt jegyzetektől vásárolni — éltem a lehetőséggel.

Az adott tanszéktől függött a jegyzetkiadás ütemezése. A vizsgákig a teljes órákon leadott anyagot megkaptuk. Próbálkoztak a szovjet szakmai tankönyvek magyar nyelvű kiadásával, de azok más felfogásban készültek, jelentősen eltértek a mi tananyagunktól, még segédkönyvként sem tudtuk használni azokat. Kedvező áron megvásárolhattuk őket, több darab máig meg van a könyvtáramban, bár azóta sem használtam azokat. Antikváriumban kedvező áron lehetett régebbi tankönyveket is venni. Ekkor kezdtem el a szakmai könyvtáram kiépítését.

A tantárgyak anyagának elsajátítása, példamegoldások sok számolással jártak együtt. Használtuk a középiskolában megszokott logaritmus táblát, megjelent, mint számomra új eszköz a logarléc. Nagyméretű, 27 centiméter

lécem volt, rengeteg számítási variációval. Használatát gyorsan megtanultam, sokat dolgoztam vele. Amit meg kellett szokni, az a nagyságrend meghatározása volt. Ez „fejben való számolással” történt, ma is alkalmazom a számítógépes világban!

Az évfolyam összetétele, előképzettsége vegyes volt. A gépiparit végzett, gimnáziumban érettségizettek mellett szép számmal voltak szakérettségizettek, ők idősebbek voltak nálam, közel a 30. évhez. (Én ekkor 20 éves voltam). Lecsökkent viszont a háborús évek miatti évvesztések száma. Tanulókörünkben is ez volt a jellemző.

Az első félév ismétlő, felzárkóztató jellegű volt. Ez kiemelten igaz volt a matekra, ez okozta a legtöbb gondot szinte mindünknek. Eltérést okozott a gép-rajz, ábrázoló-előképzettség hiányos volta. A középiskolai, háborús körülmények miatt keletkezett lemaradásom behozásához, egyensúlyba kerüléshez az általam elképzelnél több időre volt szükségem. A felzárkóztatás, az évfolyami lemorzsolódás megakadályozása az egyetemi vezetésnek is fő feladata volt (erről tanúskodnak a levéltárban őrzött rektori jegyzőkönyvek is).

Órarend. A heti kötelező óraszám 22 óra elmélet és 16 óra gyakorlati foglalkozás volt, de ez a valóságban meghaladta a 48 órát is. Ezt kiegészítették a tanszékek részéről biztosított tanulóköri többletgyakorlatok. A hét napjai tanulással teltek, mivel részt vettünk valamennyi órarend szerinti foglalkozáson. Szabad időnk kevés maradt, délben is mindig sietni kellett az ebédeléssel, általában sorbanállás volt. Az órarendünkből is ez látható:

Óra	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
8-9	mechanika I.	géprajz	kémia	matematika I.	társadalom-tudomány	
9-10						
10-11	matematika	ált. géptan	ábrázológeo.	mechanika I.	ábrázológeo.	
11-12	I.			ált. géptan		
12-13	kémia				SzabnépBKör*	
13-14						matgyak*
14-15				mechgyak*		
15-16			matgyak*			
16-17						
17-18					géptgyak*	
18-19						

(SzabnépBKör= Szabad Nép Baráti Kör; egy csillaggal jelölve a pótfoglalkozás)

Az órarendi kötelező elméleti és gyakorlati órákon felül rendszeresen voltak pótfoglalkozások. Ezek kizárólag felzárkóztató, alapozó gyakorlatok voltak. Lehetőség volt a tanulásra csoportosan, vagy egyénileg szükség szerint. A részvétel nem volt kötelező, de ezeken a gyakorlatokon is mindig részt vettünk. Érdekünk volt, mert ezeken a foglalkozásokon a tanszékek szervezésében a kizárólag a leadott tananyag gyakorlása történt.

A Szabad Nép baráti kör foglalkozásai tulajdonképpen irányított beszélgetések voltak. Céljuk a Magyar Dolgozók Pártja hivatalos lapjában, a Szabad Népben megjelent legfontosabb vezércikkek, hírek egyértelmű kommunikálása, feldolgozása volt. Az ismertetést a tanulókori tagok felváltva végezték.

Tanulókör. Említettem, hogy a gépészmérnöki kar I. évfolyamán összesen 28 tanulókör volt. A párhuzamos oktatás következtében az A csoportba 1–14. számozással, a B csoportba a 15–28. számmal ellátott tanulókörök tartoztak. Az egyes tanulókörök létszáma 30–35 fő volt. A tanítás heti váltással történt. Amikor az A csoportnak elméleti előadás volt, B-nek gyakorlati foglalkozás. A tanköri helységeink közösek voltak, ami 14-es számú tankörünk a 28-aséval, hétfente cseréltünk. A mi tanulókörünk 35 fős volt, 34 fiú és egy lány tanult együtt.

A tanulókörökben voltak szakérettségizettek, gépipariban, gimnáziumban érettségizettek, az érettségit követő évben évkihagyással felvettek, de a háború miatt megszakadt tanulmányokat folytatók is. Életkorban, előképzettségben hasonló összetételű volt a mi tanulókörünk is.

A tanulóköri munka — a szovjet pedagógiai felfogáshoz igazodva — meghatározó volt a tanulásban. Az alaptárgyak (matek, mechanika, ábrázoló, általános géptan) előadásait a gyakorlati foglalkozásokon dolgoztuk el a tanköri helységeinkben. Sok-sok példát oldottunk meg, írtunk kis-zárthelyiket, rajz- és szerkesztési feladatokat végeztünk el.

A tanulóköri helységünk egy középiskolai osztályteremnek felelt meg, falitáblával, tanári asztallal, rajzasztalokkal volt felszerelve. Minden tanulókörnek volt állandó tanár gyakorlatvezetője, mintegy „osztályfőnök” minőségben. A mienk Pühr tanársegéd úr volt az ábrázoló tanszékről. Minden gyakorlati tárgyból volt gyakorlatvezető, aki tanszéki tanársegéd, illetve demonstrátor (a tanszéken tevékenykedő III. vagy IV. éves hallgató) volt.

A „rajzos tárgyaknál” használt dipa rajzlap, a tuskihúzó, a szabványbetűk használata a gépiparistáknak volt csak természetes, jó páran voltunk, akiknek nem. A gyárban jártam ugyan műszaki rajz tanfolyamra, de később gép és nem

rajztábla elé kerültem. Nem volt gyakorlatom a Rotring-felszerelés használatában, ez eleinte érzékelhető hátrányt jelentett.

A félévben 3 géprajz és 4 ábrázoló-rajzfeladatot kellett készíteni. Az rajz beadása egyénenként történt, ezt egyúttal le is osztályozták. Akár géprajz, vagy ábrázoló-rajzfeladat volt, „összeült a zsűri” a tankör rajzbeadásban akkor nem érintett tagjaiból. Ők segítettek a hibák megtalálásában, ha találtak, az átvevő tanszéki tanársegédnek felhívták a figyelmét és javaslatokat tettek az elfogadásra, osztályzatra. A kb. három hetenként esedékes rajzbeadási nap – tantárgytól függetlenül – minden alkalommal nagy eseménynek számított. A segítségnek örült az aktuálisan érintett tanársegéd is, mert a „több szem többet lát” alapon könnyörtelenül felfedezték a hibákat, aminek a rajz beadója nem minden esetben örült.

A tankörnek a mozgalmi és tanulmányi ügyek vitelére a tanulmányi osztály által javasolt, a kör által választott tisztségviselői voltak. A tanulmányi titkár Tihanyi Géza volt (ő a testvériskolámban, a Budapesti Lónyai Ref. Gimnáziumban érettségizett), a DISZ-titkár pedig én (aki a Pápai Ref. Gimnáziumban érettségiztem). Egyikünk sem volt párttag. A párttagok az évfolyam közös pártcsoportjába tartoztak, feladatuk volt a pártonkívüliek nevelése is. Voltak még ifjúgárdisták, akik a tanulás „szervezésében”, reszortfelelősök, akik pl. a faliújság készítésében vettek részt, sajtófelelős, stb. Ennyi év távlatából talán furcsának tűnik, de mindenki komolyan vette a feladatát, megtiszteltetésnek érezte azt.

A tanulókör több mint a fele végzett valamilyen kijelölt társadalmi munkát. Aki párttag volt, „pártvonalon”, mi pedig „DISZ-vonalon” a következő területeken: pártnépnevelő, pártbizalmi, pártbizalmi helyettes, DISZ-felelős, alapszervi sajtófelelős, Szabad Nép-felelős, alapszervi agitáció felelős, faliújság felelős, ifjúgárdista, tanulmányi felelős, jegyzetfelelős (2 fő), gazdasági felelős, közönség szervező, menzafelelős. Külön megemlítem Branzceisz János barátomat, aki a gépipariban végzett, és rengeteget segített a rajzeszközök használatának elsajátításában. Haláláig tartottuk a kapcsolatot egymással.

A társadalmi munkavégzést „pártvonalon”, a párttagok részére a pártnépnevelő, a többiek esetében a DISZ-felelős fogta össze. A párttagok részére öszszevont taggyűlést tartottak. A szakérettségizettek valamennyien párttagok voltak, a tanulókör többi tagja DISZ-tag; mi a tanulókör keretein belül végeztük a DISZ-munkát.

A tanulókörök a tanulmányi osztály szervezésében versenyeztek egymással, az értékelést is ők végezték. Tankörünk a versenyben mindig jó eredményeket ért el. Az eredményt nem befolyásolta, hogy az évfolyam párttitkára, Kárpáti Albert, aki tevékenyen részt vett az értékelésben, tanulókörünk tagja volt.

Visszagondolva, sokat tanultunk, főleg matekot, abból ugyanis nagy volt a lemaradás. Tanultunk – vizsgák előtt szó szerint éjjel-nappal –, és a nehezebb anyagrészek megértésében segítettük egymást. Én főként a csepeli szakérettségisekkel tanultam sokat együtt, talán az autógyárban végzett fizikai munka miatt kerültem közelebb hozzájuk.

A tanév során a politikai munka szinte egyenértékű volt a tanulmányi munkával. Sok időt fordítottunk rá, egyénekre lebontva. A párttagok munkájának irányítása, ellenőrzése a tanulókörünkben levő Kárpáti Albert évfolyampárttitkár feladata volt, a DISZ-tagoké az enyém. Az munkát rendszeresen, részleteiben értékeltük. Néhány részlet megmaradt a korabeli feljegyzéseimből, ezek jól visszaadják a kor akkori felfogását (hihetetlen talán ma, de ez volt):

„...A diákszállósok, akik a Bartók Béla úton laknak, azokhoz a Bartókból; akik a Bérc utcában laknak, [azokhoz] a Bérc utcából kerüljön ifjúgárdista.

Egy Ifjúgárdistára hatan jutnak, s ez olyan feladat, amit meg tudnak oldani. Az Ifjúgárdisták jól dolgoznak, csak az önállósággal van a baj, s ha nem ellenőrizzük őket, hamar megfélemeznek a kapott feladatról. (...) A másik égető kérdés a faliújság megjelentetése. A sajtó, a faliújság megfelelő kezekben olyan fegyver, amellyel sikeresen fel lehet venni a harcot. (...) Összehívtuk az ifjúgárdistákat, s meghagytuk nekik, figyeljék a hiányzókat s beszélgessenek velük arról, hogy miért hiányoznak. A legutóbbi kiértékelés alapján mutatkozott javulás, de még nem kielégítő mértékben. (...) Meglazult az órák alatti fegyelem. Különösen [a] mechanika előadásokra áll ez. Megjegyzések sokasága hangzik el az előadókról, különböző bemozdítások. Ezekben Bruzer kolléga jár az élen, s felfigyelt rá már a DISZ vezetőség. (...) Tervek születtek a tanulmányi hiányok megszüntetésére. A terv csak terv maradt, s a kis tanulóköri csoportok nem alakultak meg. Ez nem a Sotériusz, Hering, Tihanyi G. hibája, hanem azoké főleg, akiknek szüksége lenne rá. Ők megígérték, hogy minden segítséget megadnak, de az illetők helyett nem tanulhatnak.”

Az első félév összességében véve nagyon szoros volt, kevés szabadidővel. Kellott közben-közben egy kis kikapcsolódás. A kevesebb tanórás napokon sokszor néztük az egyetem melletti sportpályán (amit rövidesen beépítettek) az

atlétákat, kosarasokat, focistákat. Az évfolyamból csak a sportkörök igazolt versenyzői sportoltak rendszeresen. A tanrendben testnevelés nem volt, egyre jobban érződött a középiskolában megszokott tornaórák hiánya.

Látványosak voltak az udvaron folyó, a nagymarosi Duna-szakaszon végzett modell-kísérletek. Megcsodáltuk az őszi estéken a fáklyás áramlási kísérleteket, ezeket a majdani erőmű építéssel megbízott „vizesek” csinálták.

Az osztálytársak közül Szalai Lajcsival volt csak kapcsolatom. Varga Ernő osztálytársam a gépészkaron évfolyamtársam lett, egy időben végeztünk. Velem egy időben ő is Győrbe került, mégsem kerültünk közel egymáshoz. Új kapcsolatok alakultak ki viszont az egyetemi idő alatt a szorosán vett szakmai területeken kívül. Így Galgóczi Erzsí révén megismerkedtem az ő évfolyamtársaival a színművészetin, az iparművészetiből a gobelinesekkel. Ide tartozott még Andrásfalvy Berci és többen mások, akikkel később már nem tartottam a kapcsolatot.

Szomszéd falubeli volt Véghelyi János utolsó éves gépészmérnök hallgató, akivel sokszor találkoztam a tanév során. Bohém fiú volt, a megkapott ösztöndíja egy nap alatt „elfogyott”, utána viszont „takarékoskodott” a villamosjegyen; a 70 filléres átszállójegy helyett 50 filléres vonaljegyvet vett csak és ezért sokat gyalogolt. Mindig segített tanácsaival az egyetemi beilleszkedésben.

Külön írok Járfás Gézáról. A középiskolában két évvel járt alattam és az internátusban végig együtt laktunk egy szobában. Ő is gépészmérnök akart lenni (az is lett, a Paksi Atomerőműből ment nyugdíjba). Neki sok levelet küldtem az egyetemi életről, és a felvétellel kapcsolatban tanácsokkal láttam el.

A tanév hétköznapijait követően a vasárnap különleges, kivételes nap volt, ekkor lehetett kicsit lazítani. Bérlettel a zsebünkben szombat délután, vasárnap korlátozás nélkül utazhattunk, ilyenkor ismerkedtem Budapesttel. A hét végi labdarúgó mérkőzésekre is kijártam. Nem volt könnyű lépést tartani az egyesületek névváltozásával sem. A mozikban általában háborús filmek mentek a szovjet hadsereg hőstetteivel. Nagyon kedvezményes áron lehetett hozzájutni színházjegyekhez, nagyritkán éltem is a lehetőséggel.

A kevés szabadidőben tanulni az Országos Műszaki Könyvtárba és az egyetem könyvtárába jártam, ott megtalálható volt a tanórákhoz még hiányzó szakirodalom. Azzal, hogy „egyetemi polgár” lettem, az életemben sok minden megváltozott, és nagyobb felelősséget éreztem a tanulás terén, mint a középiskolában. Az ország különböző területeiről jött tanköri társak és évfolyamtársak segítettek kiszélesíteni korábbi kisvárosi látókörömet. Szerencsésnek éreztem

magamat, hogy az oktatáspolitikai változásai közepette azokhoz tartozhattam, akik intézményes lehetőséget kaptak a felzárkózásra, a háború okozta kiesések pótlására és magasabb ismeretek szerzésére.

Hazautazás. Hazautazásra az 1950/51. tanévre kaptam öt utazásra érvényes 50%-os vasúti igazolványt Budapest keleti pu. és Bágyog vasútállomás viszonylatában. Az igazolványt 1951. október 15-ig lehetett felhasználni, de a II. félévre való beiratkozással újból érvényesíteni kellett. Az első félévben először a karácsonyi szünetre utaztam haza, ez december 22-én kezdődött, vissza a szünet végén, január 2-án. Vonattal csak Győrre utaztam, onnan a lakóhelyemig már autóbusszal.

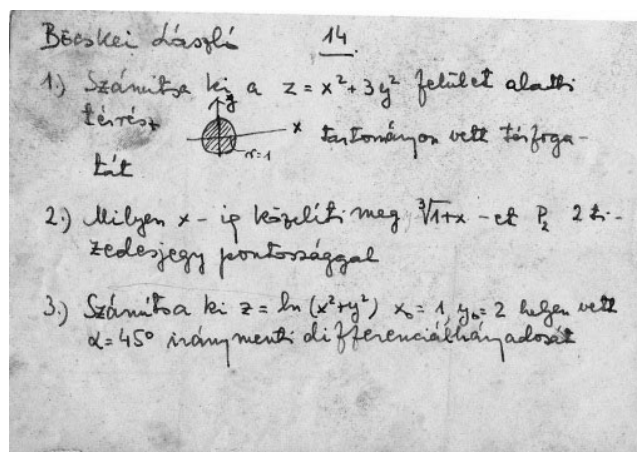
Otthon az elemi iskolás társaim a sorkatonai szolgálatot töltötték. Rácz Laci, aki jó képességű, a leventében is katonás alkatú volt, tiszti iskolára küldték. (Bent maradt végig a hadseregben, 1956 őszén már a Soproni Erdészeti Egyetem katonai tanszékén volt, alezredesként ment nyugdíjba.) A faluban a nagy politikai átalakulások folytatódtak. Az emberek egymással szemben bizalmatlanná váltak. Apámék helyzete a hiányos áruellátás, az adóteher növekedése, a zaklatások miatt egyre nehezebbé vált.

Első félévi vizsgák. A tanulmányi munka ellenőrzésére a vizsga szolgált. A vizsgára bocsátás feltétele a félév lezárása volt, az egyes tárgyakhoz az illetékes tanszékek adták meg az engedélyt. A vizsgakövetelményeket (rajzfeladatok, zéhek) a tanulókör tagjai teljesítették, már csak a megfelelő vizsgaidőpontokat kellett megválasztani a tantárgyak sorrendjében úgy, hogy két vizsga között elegendő felkészülési idő legyen.

A tanszékek által kitűzött, előre meghatározott vizsganapokon vizsgázhattunk a kiadott vizsgaterv alapján. Az igazolatlan távolmaradás utóvizsgának számított. Az utóvizsga jegy (vagy ahogy mi neveztük, úvéjegy) 8 forintba került, a tanulmányi osztályon kellett beszerezni. Ennek bemutatásával lehetett csak vizsgázni. Sikertelen vizsga esetében is úvéjegy kellett. A vizsgaidőszakban ugyanabból a tantárgyból két alkalommal volt lehetséges az úvé, további pótvizsga letételéhez már külön engedélyt kellett kérni.

Tanulópárok, kis csoportok alakultak, akik együtt készültek fel a vizsgákra. A vizsga a tanszék által megadott napokon, az utóvizsga egyénileg megválasztott vizsgaidőpontban történt. Az első féléves vizsgáink a következő napokon voltak: Mechanika I. (1951. január 8., hétfő), Társadalomtudomány (január 10. szerda), Kémia (január 15., hétfő), Matematika (január 18.), Általános géptan

(január 24., szerda), Géprajz (január 31., szerda), Ábrázoló geometria (február 7., szerda).

3. kép

Böcskei László matematika vizsgakérdései (1951)

A vizsganapokon a tankör együtt vizsgázott. A vizsgák reggel 8 órakor kezdődtek. Nem volt kötött, névsor szerinti sorrend. A legbátrabbak vizsgáztak először, általában én is köztük voltam. A tanulókört több tárgyból is a gyakorlatokat vezető tanársegéd vizsgáztatta, aki adott esetekben tekintettel volt a félév közbeni munkára is, de az indexbe a jegyet mindig a vizsgát követően később a tanszékvezető írta alá az indexben. Matekból megmaradt a vizsgafeladatomból, az ábrán átható kérdésekre kellett válaszolnom. A feladatok megoldására közepes (3) jegyet kaptam.

A tanszék döntése szerint voltak tárgyak — ilyen volt pl. az Ábrázoló mértan —, amelyekből közös írásbeli vizsga volt, az egész évfolyam azonos időpontban írta meg azt, az eredmények alapján a szóbeli jegyet megajánlották. Ebben az esetben a legjobb megajánlott jegy jó (4) volt, jelesért külön szóbelizni kellett.

A dolgozatok kijavítását követően a tanszék hirdető tábláján írták ki az eredményeket, melyeket nagy izgalommal vártunk. A megajánlott jegyeken javítani is lehetett, de ez kockázattal járt, hiszen benne volt a rontás lehetősége is. Ábrázolóból pl. amikor a profnál egy kollégina nem fogadta el a megajánlott jót, jelesért indult. Rövid idő múlva a prof középezt javasolt, a kollégina most

már a jó visszaszerzéséért indult harcba, de az „eredmény” néhány közvetlen szó kíséretében az elégséges maradt!

A sok-sok vizsga miatt nagyon hosszúnak tűnt a vizsgaidőszak, amely végül 1951. február 7-én a sikeres ábrázoló vizsgával lezárult számomra. A tanulókörben a vizsgaeredmények változatosak voltak. Sotériusz, Hering, Tihanyi Géza jól szerepeltek. Volt néhány közepes osztályzat is. A többség jellemző osztályzata a „technikus jeles”, vagyis az elégséges osztályzat volt. Előfordult néhány utóvizsga (úvé), ezek a vizsgák másodszori nekifutásra már sikeresek voltak. A tankörben mindenki levizsgázott, folytatódhatott a tanév, megkezdhattuk a második félévet. Az én vizsgaeredményeim elégségestől a jóig szóródtak, úvém nem volt. Hasonlóan nagy szórással teljesített a többi tankör is. A tanulmányi osztály értékelése alapján eredményeinkkel a középmezőnyhöz tartoztunk. Mint a tanulókör DISZ-titkára, az én feladatomban volt az első félév értékelése, a második félévi eredményesebb tanulásra való felhívás. Megtörténtekor valamennyi tanulóköri tag ígéretet tett az eredményesebb tanulásra...

A vizsgaidőszak befejeztével hazautaztam. Rövid pihenés után elkezdődött a II. félév.

II.1.2. Az 1950/51. tanév második féléve

Félévkezdés. Az utóvizsgák sikeres letétele után a tanulókör valamennyi tagja beiratkozott a második félévre. A fogadalmakat, hogy tanultunk az első félév tapasztalataiból, ezután rendszeresen és folyamatosan tanulni fogunk, megtettük az első félévet értékelő DISZ-gyűlésen. Újult erővel elkezdődhetett a második félév.

Tantárgyak. Az alaptárgyak oktatása folytatódott, ezek mellett több új tantárggyal is megismerkedtünk (Honvédelmi ismeretek, Műszaki mérések, Szerkezeti anyagok).

A Szerkezeti anyagok tantárgy előadásait Gillemot László prof. és adjunktusa, Konkoly Tibor felváltva tartotta, mindketten jó előadók voltak. A tananyag keretében vas-szén ötvözetekkel, vaskohászattal, az acélgyártással, a forgács nélküli alakítással, acélok hőkezelésével, ötvözött acélokkal, az öntöttvas metallográfiájával és vasöntvényekkel foglalkoztunk. Az órákon leadott tananyag tartalmazta a legújabb kutatások eredményeit is. Mivel az ismeretanyag egy részével már a gyári gyakorlatomban találkoztam, ez még érdekesebb tette számomra az előadásokat.

A Matematika tovább nehezedett, melyet most Gallai Tibor tanított. Az első félévi munkára épülve már kevésbé tűnt rettenetesnek. A Mechanika szilárdságtannal indult, meg kellett birkózni a sok szigmával meg tauval. A Gépelemek szó szerint a gépek elemeivel kezdődött, először az egyszerűbb gépelemek megismerésével, méretezésükkel. Ábrázolóban a síkról áttértünk a térbe, a középiskolai hiányaim itt sok nehézséget okoztak. A Kémia technológia c. tantárgyat Varga prof. tanította. Stúdiumát – bemennyire érdekes volt – melléktárgynak tekintettük. A Műszaki mérések előadója Pápai László adjunktus volt. A tananyag a logarléc kezelése, a gyárban már megismert műszerek ismerete és a velük való mérés volt. Amolyan „potyatárgynak” volt elkönyvelve köreinkben, amivel év közben keveset kell foglalkozni. A Politikai gazdaságtan új előadóval folytatódott, a középiskolából sok témakör ismerős volt benne.

Új tantárgyként kezdődött meg a Honvédelmi ismeretek oktatása. A honvédelmi miniszter javaslatára a 285/1950. (XII. 13.) sz. MT rendelet a Néphadsereg tartalékos tiszti szükségletének biztosítása érdekében az egyetemi, főiskolai hallgatók csapaton kívüli katonai kiképzését rendelte el. Az egyetemen katonai tanszék létesült. Vezetőjével Szabó Laci tanköri társam találkozott a folyosón, még a munkahelyéről, a csepeli öntödéből ismerte őt, akkor ott volt még segédmunkás. Nem is volt gondunk a későbbiekben a tanszékkel...

A honvédelem a félév során elméleti tantárgy volt, a gyakorlati része nyáron augusztus hónapban kezdődött. A tanulókörök célzottan páncélos és „légtüzér” kiképzést kaptak. A mi tanulókörünk könnyű légvédelmi tüzér (37 mm-es légvédelmi üteg) kiképzésben részesült, ami változatlan maradt a későbbi tanulmányi évek során is. A tanulókörök többségére páncélos kiképzés várt. Az első órán hozzánk is egy páncélos kiképző tiszt jött. Elmondta, a páncélos a fegyvernemek királya, a világháborúban is lőtték őket még légvédelmi ágyúkkal is, de az erős páncélzatuk miatt lepörögtek róla a lövedékek. Szünetben kiderült, hogy tévedésből előadócsere volt, a tanrend szerinti légvédelmi tüzértiszt most érkezett csak meg. Előadását a 37 mm-es légvédelmi ágyú dicséretével kezdte, sorra lőtte ki a nagy tankokat is, amire élénk derűtség keletkezett a tankörben. Értetlenül kérdezte az okát, amire Szabó Laci megadta a magyarázatot. Az előadó maga is jót nevetett a fegyvernemi sovénizmuson...

Az előadások óraszámai és a tanárok a következők voltak:

<i>Tantárgy</i>	<i>Előadás (óra)</i>	<i>Gyakorlat (óra)</i>	<i>Tanár</i>
Matematika I.	6	6	Gallai Tibor
Ábrázoló mértan	2	2	Czigány Ferenc
Kémiai technológia	4	–	Varga József
Mechanika I.	4	2	Ludvig Győző
Gépelemek I.	4	4	Vörös Imre
Szerkezeti anyagok	2	–	Gillemot László
Műszaki mérések elemei	2	–	Pápay László
Politikai gazdaságtan	2	–	Hanák Ferenc
Honvédelmi ismeretek	n.a. ²	n.a.	Szabó László

A II. félévben tovább folytatódó tárgyak (matek, ábrázoló, mechanika) előadásain nem volt érzékelhető a karácsonyt követő időszak miatti időkiesés, az oktatók részéről az ott folytatódott, ahol abbamaradt, ugyanazzal a haladási sebességgel. Írtuk matekból gyakorlatokon sorozatban a kis zárthelyiket (kis zéhákat, röpdogákat), majd következtek a nagy zéhák is. Változatlan erősséggel folytatódott a tanköri mozgalmi munka is.

Órarend. A II. féléves órarend minden nap nyolc órától délután kettőig tartalmazott elméleti és gyakorlati elfoglaltságot, a délutánok viszont hétfő és péntek kivételével szabadok voltak. A hétfő–péntek 8–10 óra közötti órákat félév közben felcserélték.

<i>Óra</i>	<i>Hétfő</i>	<i>Kedd</i>	<i>Szerda</i>	<i>Csütörtök</i>	<i>Péntek</i>	<i>Szombat</i>
8–9	matematika	szerkezeti		mechanika	mechanika	matematika
9–10	I.	anyagok		I.	I.	I.
10–11	gépelemek	gépelemek		ábrázoló		kémiai
11–12	I.	I.	honv.ism.	mértan		technológia
12–13	politikai	matematika		kémiai	szerkesztés	műszaki
13–14	gazdaságtan	I.		technológia		mérések el.
14–15						
15–16						
16–17						
17–18						
18–19						

Az órarend hetente négy szabad délutánt biztosított, ez lehetővé tette a könyvtárban való tanulást, ami különösen télen volt kellemes munkahely. A délutáni csoportos tanuláshoz a K épületben mindig volt üres terem, ahová

² n.a. = nincs adat

beülhettünk. Tavasszal, amikor már melegedett az idő, kedvelt elfoglaltság volt a „Gellért-tanszéken” (a Gellért-hegy padjain) való tanulás. A szerdai üres első órában általában mozgalmi munkával foglalkoztunk.

Tanulókör. Az előző félév vizsgaizgalmai során a tanköri tagok érezhetően közelebb kerültünk egymáshoz, sokat tanultunk együtt, a jobb tanuló a gyengébbel. A gépiparisták rajzból, a szaktárgyakból voltak előbbre, mint mi, akik gimnáziumot végeztünk. Viszont matekból mi voltunk felkészültebbek. Segítettük egymást, főként a szakérettségiseket a tanulásban.

A többi tankörrel is erősödtek a kapcsolatok. Főként azért, mert a korábbi iskolatársak, ha az egyetemen külön tankörbe kerültek is, tartották régebbi kapcsolataikat.

A félév elején hamar kialakult véleményünk a tantárgyak „súlyáról”. A „legfélelmetesebb” változatlanul a matematika volt. Ezt tükrözte a tanköri gyakorlatokon megírt kis zéhák tanköri átlaga. Időpontjuk mindig váratlan volt. Egyszer csak bejött a gyakorlatvezető, elrakatott mindent az asztalról, egy papírra már diktálta is a feladatokat időrendben. Ha lejárt a kiszabott idő, összeszedte őket és mintha semmi sem történt volna, folyt tovább a gyakorlat. A félév során tíz kis zéhát írtunk. A megírási sorrendben átlaguk: 3,16; 2,63; 3,3; 3,13; 2,56; 2,32; 2,30; 2,36 volt. Az átlagok nagyon hasonlítottak a versenyben álló többi tanköréhez. A félév közepén megírt nagy zárthelyi tanköri átlaga is csak 1,84 volt, nem érte el az elégséges szintet. Pedig szorgalmasan csináltuk. (Visszagondolva ma sem értem, mi hajtott bennünket akkor a háborús évek jelentős kiesésének mielőbbi pótlására.)

Mechanikából sem volt jobb a helyzet. Itt a nagy zárthelyi tanköri átlaga 1,93 volt, hasonlóan a többi tanköréhez, jóllehet a tananyag szilárdságtannal foglalkozó része már a gyakorlathoz tűnt közelebb állónak.

A Szerkezeti anyagok tárgy a gyári gyakorlatok tapasztalatai után kezdetben nem látszott nehéznek. A félév folyamán azonban egyre nehezebb lett, a megírt nagy zárthelyi tanköri átlagértéke nem érte el még a közepes szintet sem (2,72 értékű volt).

A tankör nagyobb része ebben a félévben is legjobban az Ábrázolótól félt, azt tartotta nagyon nehéznek, jóllehet a tanszék rengeteg konzultációs lehetőséget biztosított. A térbeli látás nehezen alakult, a középiskolai alap nem volt elegendő. Nekem is sok gondot okozott a mértani testek „áthatása”.

A Kémia technológia a kémiára alapozott gyártástechnológiát tárgyalta, a gyakorlati jelleg miatt közelebb állt hozzánk, könnyebb volt a tanulása. A

Gépelemek már a rajz mellett méretezést is jelentett a 4 beadandó rajzfeladat elkészítése során. A Műszaki mérések akkori felfogásunk szerint „potya tárgy” volt, jóllehet az akkor tanultakat a későbbi mérnöki gyakorlatomban végig használtam.

A Politikai gazdaságtan és a Honvédelmi ismeretek végig kísérték bennünket tanulmányaink befejezéséig. Tanáraink közül csak Muttnyánszky Ádám, Czigány Ferenc és Vörös Imre tanítottak tovább bennünket a II. félévben is.

A tanulmányi osztály által szervezett tanulmányi verseny tovább folyt. A verseny értékelésére a tanulmányi osztály adott adatokat, azok ismertetése, a tanulókörünk munkájának értékelése munkaértekezleteinken az én feladatomból volt.

A második félévben változatlanul folyó tanulóköri „társadalmi munkából” csak néhány részlet maradt fenn régi jegyzeteimben. Hatvan év távlatából az értékelés helyett csak az akkori tények leírására vállalkozom, az átélt dolgok, a körülmények megítélése mai szemmel úgy is nehezen lenne lehetséges. Talán túl sok a leírásban az apró részlet, de nem volt szívem semmit elhagyni, mert úgy gondolom, ezek talán segítenek közelebb hozni azokat az időket, amelyek nekünk akkor „véresen komolyak” voltak.

1951. május első hetének nagy eseménye volt Rákosi Mátyás látogatása az egyetemen. Beszélt a hallgatók megbízottjaival, a felől is érdeklődött, hogy a munkás-paraszt származású hallgatókkal hogyan foglalkozik az oktató személyzet. A beszámoló alapján meg volt elégedve és megnyugodva távozott az egyetemről.

A Szabad Nép Baráti Kör a tanulóköri tagok részvételével a II. félévben is rendszeresen megtartotta üléseit. Fönmaradt feljegyzéseim szerint április 25-én Cseri-Tóth közreműködésével faliújság-kritika megbeszélésre került sor (a faliújság a tanköri helységben volt). Május 9-én Brúzer Z. tartott külpolitikai tájékoztatót. Május 16-án Ujvári-Temlin tájékoztatója hangzott el: felkészülés a féléves vizsgákra. Május 25-én faaliújság szerkesztési megbeszélés, témák ki-delölése, „feladatlebontás” elkészítése. Eszerint Écsy: MHK-ról ír, Fülöp: Tanulni kicsit; Révész: Május 1., Toldi: május 2.; Tolnai: önkritika; Tóth Gy: Máj.1. DISZ; Sittkei, Tihanyi, Tarródi: Céliövölde.

A politikai jellegű feladatok közé tartozott az ifjúgárdistákkal való foglalkozás, a tanórák alatti fegyelem kérdése, stb. Kéthetente tartottunk munkaértekezletet, ennek szervezését, lebonyolítását én végeztem. A május 23-án reggel 8 órakor tartott munkaértekezlet napirendi pontjai: 1.) Tanulás kiértékelése. 2.) Hiányzások. 3.) Vizsga-előkészületek. 4.) Beszámoló a munkámról. 5.) Óra alatti

fegyelem. Június 6-án de. 10 órakor, június 20-án reggel 8 órakor tartottam munkaértekezletet.

A tanulmányi munkaértekezletek során megállapítottuk, hogy a tanulás nem volt elég tervszerű a II. félév elején, jóllehet nekilendült mindenki. A vizsgák utáni lendület azonban nem tartott sokáig, ezért tervek születtek a tanulmányi hiányosságok megszüntetésére. A fennmaradt értékelésből idézek:

„A múlt héten készítettem egy kimutatást a tankör II. féléves munkájáról. Alapul a II. félévbe írt összes zárthelyik átlagát vettem (ábrázoló nincs benne, az még csak rontaná), s ezt az I. félévi kollokviumok eredményéhez hasonlítottam. Azt az eredményt találtam, hogy a tankör 20 %-a még az elégséges színvonalat sem éri el a zárthelyiek alapján. Olyan tények ezek, amelyeken, ha nem jönne a vizsga, akkor is kellene sürgősen segíteni. Így még fokozottabb mértékben.

Elhanyagoltuk a rendszeres tanulást, s esetleg a fő tárgyakat átnéztük. Kialakult az a nézet, a kémiatechnológia, műszaki mérések nem tárgy és majd csak lesz valahogy. Bevallom, magam is ilyen befolyás alá kerültem, de még ki lehet javítani a hibát és ki is kell.

Május 26-án lesz az első vizsga ábrázolóból. A tanszékek, a tanulmányi osztály minden lehetőséget megragad, hogy könnyebbé tegye a vizsgákat, rajtunk áll, hogy éljünk ezzel a segítséggel. A központi kérdés most a vizsgákra való felkészülés. A tanszékek konzultációs segítségét egyéni tanulással, és a tanuló kör közös munkájával kell kiegészíteni.

A tanuló kör legnagyobb része az ábrázoló vizsgától fél. A tanszék tart vizsga-előkészítőt május 23-24-25-én, azonban javaslom, hogy 24-25-én reggel 8-10-ig foglalkozzunk a tanszéken még [az] ábrázolóval. Bőven volt lehetőség konzultációra a többi tanszéken is.”

Fennmaradtak a konzultációkkal kapcsolatos feljegyzéseim is:

Ábrázoló: máj. 23-24-25-én du. 4-8 között, terem Ka 26.

Math: kedd, szerda fél 3 – fél 4 között.

Ábrázoló: szerda 3-4 között, Strommer adj.

Szerkezeti anyagok: hétfő KI 48-49-ben, kedd 3-5 (szerda 3-5).

Mechanika hétfő-kedd-szerda-péntek du. 2-3 között, vizsga hétfő du. 3-5 között, kedd 4-6, péntek du. 2-4 között.

Math konzultáció 30-ig reggel 8-10 (10-1 és 3-6 inspekció), 30-a után minden nap fél 11-1 és du. 3-6, kisebb létszám jún. 1-9 között.

Szerkezeti anyagok május 29-30 reggel 8-10, hétfőn 2-4 Ka 57-ben, május 29-én 5-7 kötelező.

Politikai gazdaságtan június 8–10–12-én.

Mechanika június 16-án, szombat reggel 7-től KI 20–21.

Kémiatechnológia június 20–21-én du. 2–4 Ch. max.³

Műszaki mérések jún 21., 22., 23., 24-én du. 3–6 KI 54., 56., 57., 58. terem.

Vizsgák. A vizsga időszak 1951.május 26-án kezdődött és június 30-án fejeződött be. Gépelemek I-ből csak beszámoló volt. Vizsgáim időpontjai az egyes tantárgyakból: Szerkezeti anyagok (május 31.), Honvédelmi ismeretek (június 5.), Politikai gazdaságtan (június 7.), Matematika (június 13.), Mechanika I. (június 19.), Műszaki mérések (június 27.), Ábrázoló geometria (június 28.–június 4-i ismételt vizsga), Kémiai technológia (június 30.).

A vizsgaidőszakban háromszor kellett jelentést tenni a vizsgákról: június 4-én, az ábrázoló vizsga után jelentés az addigi vizsgákról, továbbá június 14-én és 30-án. Szempontok: Van-e lemorzsolódási hangulat? A 2–3 úvések száma. Mik a teendők az úvék elkerülésére? Az Ifjúgárdisták hányszor mentek ki hallgatókhoz? Történt-e valamilyen különleges esemény (a DISZ-, és Pártvezetőség esetében)?

A június 4-i jelentésből a sikeresnek nem nevezhető ábrázoló vizsga után: „Tény és való, hogy a tagság jóformán semmit sem tudott ábrázolóból, tíz fő a bukás. De nem hiszem, hogy a tankörünk az úvék számát véve ötször olyan buta, mint a 10-es, 2,5-szer mint a 13-as és kétszer olyan, mint a 12-es tankör. Hiba volt, hogy nem készültünk fel olyan kérdésekre, ahol önállóan kell gondolkodni az ábrázoló szerint, csak a jegyzet és példatár példáit néztük át. Lehet, hogy van ebben is igazság, hogy az elégségesnek az is elég, ha csak a leadott anyagot tudja, viszont mi mérnökök leszünk, ahol mindig új és más formában jövő feladatok jelentkeznek, melyet csak gondolkodva lehet megoldani és nem valami sablonra ráállni.

A hibákon segíteni fogunk Pühr tanársegéd úr jóindulatú közbelépésével. Bántja őt is, hogy pont a tanköre járt ilyen csúful, de nem baj, kiküszöböljük a csorbát, tanulunk, és jól levizsgálunk. Megígérte, hogy a vizsgaidőszakban 2–3 napot foglalkozik a 10 bukott báránycájával és átveszi az anyagot. Megköszönöm, hogy ezt lehetővé tette és megígérem, hogy le is fogunk vizsgázni. Most már csak azért is tanuljuk az ábrázolót.

³ Kémiai Nagyelőadó-terem.

Tegnap volt a honvédelmi vizsga. Noha az átlag 4,19, és 15 jeles van, elég szomorú, hogy sokan még úgy sem vették át a honvédelmi tananyagot, mint más tantárgyat. A százados bajtárs különösen a névsor vége felé levő szakérttségekre panaszkodott. Külön meg kell róni Tóth Gyulát, aki alulról akarta tárolni a puskát és úvéra küldték. Azt hiszem, ez egyedül álló jelenség eddig.

A következő vizsgaszakasz is nehéz lesz a mechanika, matek miatt. Eddig Tóth Gyula és Vizi Endre az, akinek két úvéje van és 11-en vannak, akiknek egy. A most következő időszakban főleg a névsor végének kell megadni a tanulásban minden támogatást, ott vannak főleg a gondok. Javaslom, hogy mechanikából jöjjünk össze még a vizsga előtt többször is a tankörben és beszéljük át a tananyagot.

Összefoglalva az első 3 vizsga eredményét s azt összehasonlítva a félévi eredménnyel, az látható, hogy hat tanköri tag stagnál; se nem javult, se nem rontott; 8 tag rontott, a többi jobban áll a 3 vizsga átlaga alapján, mint félévkor.”

A június 14.-i értékelés már kedvezőbb képet mutatott: „Most, hogy összeülünk kiértékelni eddig végzett munkánkat, megállapíthatjuk, hogy a nehezén már túl vagyunk több-kevesebb sikerrel. A vizsgák kezdetekor azt a célt tűztük ki, hogy jól, eredményesen, időben fogunk vizsgázni. Az eredmények azt mutatják, nem valósítottuk meg 100 %-osan célkitűzéseinket. Voltak tantárgyak, amelyeket mostohán kezelt a tanulóköri tagság és az meg is látszik az eredményeken. Ilyen volt pl. a matematika. Legtöbben azt hangoztatták, [hog] ezt még csak tudom valahog, de mi lesz mechanikából? És az lett, hogy mechanikából van hat utóvizsgás, addig matematikából kilenc. Az elbizakodottság és a nemtörődömség, hogy tudom az anyagot. Nem vezet jóra ez akkor sem, ha műszaki mérésekről lesz szó, tessék abból is becsületesen felkészülni.

A vizsgák megkezdésekor nagy lendületet lehet tapasztalni, mindenki tanulta a Gillemotot (szerkezeti anyagok), s jó átlagunk is született, 2,895, amelylyel az A csoportban hatodikak vagyunk, legjobb a 13-as tankör, tőle 2,5 tizeddel maradtunk le. Nagy visszaesés következett később, és úgy ábrázolóbból, mint honvédelemből mi lettünk a legutolsók.

Politikai gazdaságtanból az eredményünk közepes, se nem jó, se nem rossz, hetedikak vagyunk. Matematikából megint a leggyengébb átlagunk van, viszont vigasztaló, hogy mechanikából vannak még nálunk is gyengébbek.

A matematika vizsga után bementem a tanszékre és elkértem a hiányzó osztályzatokat, ekkor kaptuk azt a kritikát, hogy mi vagyunk a legszélsőségesebb tankör, itt található együtt az évfolyamban a legtöbb jeles és a legtöbb úvé.

Úgy gondolom, ebbe a vizsgáztatóknak is volt már beleszólásuk. A 13-as tankör átlaga 3,13, a mienk 2,61, azt hiszem, a mi vizsgáztatóinkkal nem lett volna öt tized differencia a javukra. Eddigi tapasztalataink szerint a matematika tanszék volt az, amely legtöbbet törődött az adminisztrációval. Tekintetbe vették az évközi munkát, a zárthelyiken való pontos részvételt, a gyakorlatok látogatását — lásd Tóth Gy. példáját. A példákat előre kiosztották mindenkinek, a félévben végzett munkája alapján. Úgy látszott, ez a legjobb megoldás, mégis kiderült, hogy vannak hibái, így pl. volt, aki év közben gyengébben szerepelt, könnyebb példákat kapott, és simán lement a jobb jegyre, viszont volt olyan, aki évközben jobban dolgozott, nehezebb példát kapott és nem sikerült elérnie a jobb jegyet. Reméljük, tanult belőle a matematika tanszék is, és levonta a következtetéseket.

Mechanikából dicséretet érdemel a tankör, hogy nem uralkodott benne pánikszerű félelem a vizsgától, viszont az nem volt helyes, hogy alig öten-hatan vették igénybe a konzultációt úgy a tanszéken, mint a tankörben. Ha jól tudom, az úvések közül senki sem.

A Szabad Nép múlt szombati száma kiértékelte az eddigi egyetemi vizsgákat és rámutatott a hibákra, így többek között a vizsgákról való igazolatlan távolmaradásra, amelyben a Műegyetem lóhosszal vezet. A tankörből ketten nem jelentek meg eddig vizsgán, szeretném, ha ez a közeljövőben nem fordulna elő többet.

Szólni kell még pár szót az egyénileg végzett munkáról is. Az eddigi átlageredmények a félév[i]hez viszonyítva jobbak, hiába, nagyobb a rutin a vizsgázásban, kevésbé kísért a vizsgafélelem réme. A tankör 36 tagjából 24-nél jobb az átlag, mint félévkor, kettőnél ugyanaz, és csak tíznél lett gyengébb.

Meg kell dicsérni Soteriusz hallgatót, ő nem ismer más jegyet, csak jelest, tevékenyen részt vesz a közösségi munkában Tihanyi Gézával és Hering Jósikával együtt, akik szintén jelesre javították átlagukat. Dicséret illeti még Tarródit, aki egy jeggyel 2,64-ről 3,6-ra emelte átlagát, Révész, Toldit, Szabót, Langot, Harmost, Brúzert.

A névsor végével most is baj van, Toldit követően Tóth T. kivételével mindenkinek gyengébb az átlaga, mint félévkor, különösen gyenge Tóth Gyula 1,84, Végh M. és Vizi E. 1,67.”

A II. féléves vizsgaidőszak június 30-cal lezárult. A félévet értékelő jelentés számszerű adatai tantárgyanként a következők voltak:

<i>Tantárgy</i>	<i>Vizsgáló</i>	<i>Átlag</i>	<i>Úvé</i>	<i>Távol</i>
Szerkezeti anyagok	36	2,89	3	–
Ábrázoló geometria	35	2,24	10	1
Honvédelmi ismeretek	36	4,19	1	–
Politikai gazdaságtan	36	3,72	–	–
Matematika I	36	2,61	9	–
Mechanika I.	35	2,63	6	1
Műszaki mérések	35	3,00	–	1
Kémiai technológia	35	3,17	–	1

A tanév végén készült fényképen a tanulókör (a fényképezéshez éppen elért) tagjai láthatók, az alsó sorban Puhl „osztályfőnök” úrral.

4. kép

A tanulókör az 1950/51. tanév végén

A tanulókör tanulmányi átlaga 3,03 volt. Keveset javult az első félévhez képest, köszönhetően a megszerzett vizsgarutinnak is. Magas az úvék száma. (Matekból pl. 4-es tankörben 8 úvé, az 5-ös tankörben 4 úvé, a 7-es tankörben 4 úvé volt.)

Az utóvizsgák többségét az érintettek még a vizsgaidőszakban lerakták, de néhány áthúzódott ősre. Ezek is eredményesen megtörténtek akkor, és a tankör egésze lezárva az első évet. A félévet értékelő és a tanévet kezdő munkaértekezletet szeptember 12-én tartottuk meg.

Jó érzés volt túl lenni a vizsgákon, már a következő tanév kezdését várva. Addig viszont hátra volt még augusztusban a Honvédelmi ismeretek gyakorlati része.

Nyári vakáció. A tanév során öt alkalommal voltam odahaza: karácsonykor, húsvétkor és a vizsgaidőszakok lezárását követően. A tanévet lezárva, az utolsó Kémia technológia vizsgát követően másnap már hazautaztam a szüleimhez. Hamar beilleszkedtem a hazai környezetbe, időben érkeztem, hogy segíthessek a búcsúi teendőkben. A korábbi szokásoknak megfelelően most is két napig tartott, de a hangulat a romló helyzet miatt nyomott volt.

A villanyt még nem vezették be, ezért a több fény érdekében karbidlámpákat használt, melyek éjjel több fényt adtak a sátrak alatt. A katona osztálytársaim szabadságot kaptak, ők is hazajöhettek. Jól kibeszélgettük magunkat. Elmaradt a háború előtti *karéjos* (legények tánca búcsú napján litánia után a templom előtt) – régebben ezzel kezdődött a búcsú.

Odahaza valódi „politikai helyzet” volt, apámék kereskedését egyre jobban ellehetetlenítették a folyamatosan növekvő korlátozások. Igyekeztem segíteni munkájukat. Apám a vegyesboltunkba Csornáról hozta az árut. Az alacsony forgalom lehetővé tette, hogy a friss árut motorkerékpárral szállítsa haza. Vett is egy 100-as Csepel kismotort erre a célra, ami nagyon hasznos volt addig, amíg a körzeti rendőr szemet nem vetett rá. Egyik napon azt mondta:

— Tóni bátyám, nekem nagyobb szükségem van a munkám ellátásához a motorra, mint magának. Több falu tartozik hozzám, elrekvirálok a motorját.

Egy darab papírra felírta, hogy a nép nevében elviszi a motort és a cetlit átadta apámnak. Ezután apám biciklivel járt áruért, a motor nem került vissza hozzá soha többé.

Országszerte, így odahaza is erőteljes agitációval folyt a békekölcsönjegyzés. Természetes volt, hogy apáméknak is kellett jegyezni. A kötvények fél-évenként sorsoláson vettek részt, a kihúzott sorszámúak nyertek pénzt, nekünk nem volt hozzá szerencsénk. Az ekkor és a következő években jegyzett kötvényeket anyám őrizte haláláig.

Katonaság. A július gyorsan elszaladt. Az előzetes értesítésnek megfelelően telepakoltam a bőröndömet és augusztus elsején Mosonmagyaróvárra utaztam és szolgálatra jelentkeztem a Kühne gyár művelődési házában. Itt gyülekeztek a megyében lakó, a bevonulásra kötelezett egyetemisták. A kiképző tiszthelyettesek jöttek el értünk. Elégé mogorvák voltak, mert a mi kiképzésünk miatt majd csak egy hónappal később, velünk egy időben szerelhetek le. Ők kísérték

el állomáshelyünkre. „Katonai fegyelemmel” utaztunk vonattal Budapestig, onnan már megnövekedett létszámban tovább úti célunkig, Nagykanizsára. A vasútállomástól gyalog mentünk zárt alakzatban a laktanyáig. Ott leraktuk a civil ruhát, átöltöztünk, a tanulókörből összeállt a szakaszunk és már a katonai felszerelésben mentünk gyalog tovább a 8 kilométer távolságra levő nyári táborunkba, Palinba.

Palinba megérkezve rajonként elfoglaltuk a körletben az előre elkészített sátrainkat. Emlékezetes maradt a táborig megtett út, a legtöbben nem szoktunk hozzá a csizmához, a kapca szakszerű felhelyezéséhez. Útközben hamar feltörte a csizma a lábat, jöttek a vízhólyagok, hosszú lett a mezítlábas túra. Napokig tele volt a gyengélkedő a menni is alig tudó újoncokkal. Az erőltetett menetben segítettünk egymásnak a nehéz felszerelés cipelésében.

Táborhelyünk Palin mellett egy erdőben volt kialakítva. Egy sátorban egy rajt helyeztek el. A tankör, mint szakasz, három sátorban lakott. A hely a jugoszláv határ közelsége miatt nem volt biztonságos, mert ekkor Jugoszláviával igen feszült volt a viszonyunk. Titót ekkoriban a nyugati (főként amerikai) imperializmus „láncos kutyájának” nevezte a sajtó.

A tábor közepét széles homokos út szelte ketté. Ez nevezetes út volt, „a miniszteri út” a honvédelmi miniszter esetleges látogatása idejére kialakítva, azon fogadták volna, ha jön. Farkas Mihály hadseregtábornok volt akkor a miniszter, szerencsénkre nem jött el hozzánk. Nekünk viszont állandó gondot jelentett az út „karbantartása”, sokat söpörtük, gereblyéztük, mert lábnyom, falevél nem lehetett rajta.

Az alakulótér volt a sorakozóhely, az alaki kiképzés helyszíne, sokat izzadtunk ott a forró augusztusi napokon. Lakósátrainktól nem volt távol az étkező, a közösségi sátor. Itt éltük mindennapi életünket sokan, valamennyien műszaki egyetemisták voltunk.

A kiképzés a többi egyetemista táborhoz hasonlóan gyalogsági kiképzés volt. Közvetlen parancsnokaink a leszerelés előtt álló altisztek voltak, akik nem éppen „kesztyűs kézzel” bántak velünk.

A napirend elfogadható volt. Reggel hatkor szólalt meg az ébresztő kürtszó. Reggeli torna, tisztálkodás, reggeli után volt a sorakozó az alakulótéren, zászlófelvonás, napi parancshirdetés. A parancskihirdetést követően kezdődött a napi foglalkozás, amely alaki-kiképzésből, tanteremben és külső helyszínen tartott különböző foglalkozásokból állt. Az alaki kiképzés volt az alap: sorakozó, jobbra át, balra át, menetoszlop, a mozdulatokat sokat gyakoroltuk,

először fegyver nélkül, később már fegyverrel. A lapos kúszás, békaügetés, repülő (futás közben vezényszóra hasra vágódtunk, majd felálltunk és futottunk tovább) része volt a napi elfoglaltságnak.

Kiképzőink kedvenc időtöltése volt a váratlan riadó. Pihenőidőnkben kellett teljes felszereléssel menetbe felsorakozni, az időt stopperórával mérték. Csalni nem lehetett, mert tételesen ellenőrizték, megvan-e valamennyi szerelék. Feledhetetlen volt a teljes felszerelésben megtett sok kilométeres éjszakai gyalogmenet is.

Gyalogsági lőfegyverünk volt, sokat ismerkedtünk vele. A lőtéren az éles lögyakorlaton jó eredménnyel lőttem (megmaradtak „a háborús emlékek”, a front időszaka az elhagyott fegyverekkel), élmény maradt az éles kézigránáttal való „célba dobás”.

A táborhelyen kívüli napi foglalkozásoknak is megvolt a maga pikantériája. A kivonulás szakaszkötelékekben történt, az elméleti képzést ülőhelyzetben hallgattuk. Nagyobb melegben a szakyszerűen lehelyezett gimnasztyorka (felsőruha) mellett gyakoroltuk az elméletben tanultakat. Amikor hirtelen jött egy nagy zápor, külön ázott a levetett gimnasztyorka. Az eső el álltával mi is vezényszóra felvettük az átázott felsőt és gyakoroltunk tovább a táborba történő bevonulásig.

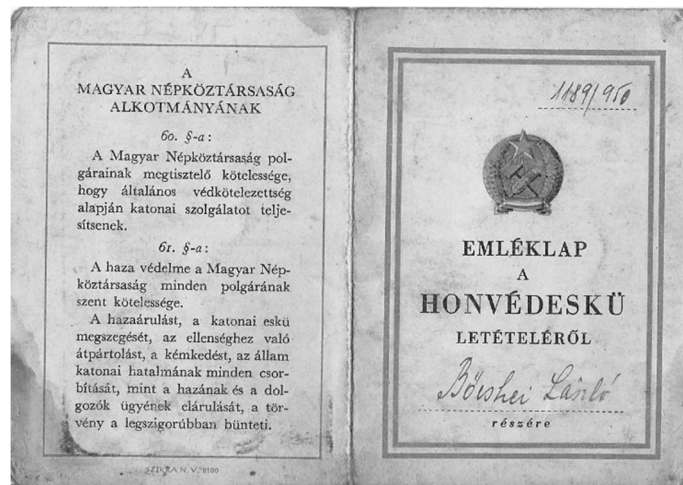
Két fő hely volt: az étkezde és a kázinó. A reggeli időpontja általában meghatározott volt, ebéd, vacsora a kiképzéstől függött. Ha később értünk be, később ettünk. Minden étel ízlett, a maradék fogalma ismeretlen volt. A mennyiséggel adódtak gondok, igyekeztünk beszerezni a pótlást a kázinóból.

Szabadidőnk nem volt, az ünnepnapokat pihenésre próbáltuk felhasználni. Nem hagyhattuk el a tábort, hozzánk azonban jöhettek látogatók; feleségek, menyasszonyok, hozzátartozók, ők jelentették a külvilágot. A levélforgalom kicsi volt, nyílt lelvapon írhattunk általános dolgokat, a táborról tilos volt írni. A levelezési címünk négy számjegyű postafiókszám volt, az érkező leveleket az esti parancshirdetéskor osztották ki „ünnepélyes körülmények” között.

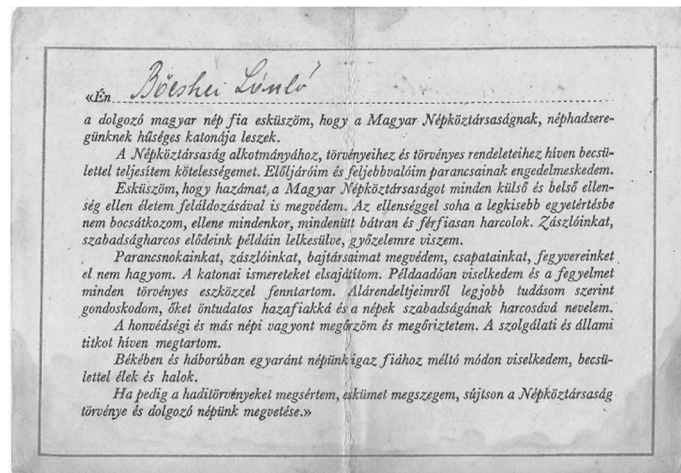
Augusztus második felében már bennünket is beosztottak őrségbe. Éles lőszerrel a jugoszláv határ mentén nem volt kockázatmentes a szolgálat. Volt egykét altiszt, aki tesztelte éjszaka az őrség éberségét, ami nem volt veszélytelen – szerencsére nem történt baleset.

Az idő lassan telt. Takarodó előtti szertartás volt minden este a „centimétervágás”, az eltelt nap kitörlése a kártyanaptárból.

Augusztus végén ért véget a kiképzés. Ünneppélyesen letettük az esküt, ezután előléptettek bennünket. Én őrzetű lettem. Volt, aki tizedes rendfokozatot kapott. Nagykanizsára a laktanyába mentünk vissza leszerelni. Visszaöltöztünk civil ruhába és elindultunk hazafelé, hogy pár nap múlva ismét találkozzunk Budapesten és megkezdjük a második tanévet.

5-6. kép
Emléklap a honvédeskü letételéről (1951)

II.2. MÁSODIK ÉVFOLYAM: AZ 1951/52. TANÉV

II.2.1. Az első félév

Félévkezdés. A katonai táborban együtt eltöltött idő közelebb hozott bennünket egymáshoz, az élmények, történetek mesélése még sokáig beszédtema voltak. A lányok, akik ebből kimaradtak, nehezen értettek meg, mit lehetett erről annyit mesélni... Hamar visszarázódtunk a diákéletbe.

A gépészmérnöki karon az oktatás változatlanul a két csoportban 14-14 tanuló körrel folytatódott. Mi változatlanul a II. A csoportban maradtunk, a tanuló kör száma (14-es) is megmaradt, a teljes szám 214 volt, ezt használtuk az évfolyam megjelölésére. Ugyanúgy megmaradt a tanköri helység, a III. emelet 34 (A mi tanköri helységünket használta heti váltással a 28-as számú tankör is.)

Tantárgyak. Új tantárgyként a Fizika és az Orosz nyelv lépett be, Gépműhelyi gyakorlatok kezdődtek el. Az alaptárgyak Matematika, Mechanika, Gépelemek, Szerkezeti anyagok folytatódtak.

<i>Tantárgy</i>	<i>Előadás (óra)</i>	<i>Gyakorlat (óra)</i>	<i>Tanár</i>
Marxizmus-leninizmus	2	–	Bánus
Matematika II.	3	3	Császár Ákos
Mechanika II.	4	2	Muttnyánszky Ádám
Fizika	4	2	Dr. Hoffmann Tibor
Gépelemek I.	3	6	Kiss Gyula
Szerkezeti anyagok	4	–	Dr. Gillemot László
Gépműhelyi gyakorlatok	–	4	–
Orosz nyelv	–	2	Fazekasné
Honvédelmi ismeretek	3	–	Endrődy hadnagy

A heti előadás óraszámja 23, a gyakorlatoké 19 volt. A tanárok a II. B csoportban azonosak voltak a mienkével két eltéréssel: a Mechanika II.-őt Kozmann György, a Gépelemek I. tárgyat ott Gyulai Zoltán tanította.

A Fizika, amit az előadó neve után röviden „Hoffmann meséi”-nek becézünk, erősen elvont tárgynak tűnt. Ezt tetézte a tankönyvünk: Papalex: Fizika I–II. címmel, ami megítélésünk szerint nagyon „rossz” (nehezen érthető, tisztán elméleti síkon mozgó) tankönyv volt. Gyakorlatvezetőnk TTK-s tanárin matek-fizika szakos utolsó éves hallgató volt, aki a részünkre érthetőbb gyakorlati

feladatok helyett az elméletet: levezetéseket, bizonyításokat erőltette. Nekem „feküdtek” ezek a feladatok, hasznos volt a középiskolás tananyag, félévkor jót kaptam, majd közepesen szigorlatoztam.

Az Orosz nyelv oktatása most kezdődött az évfolyamnak. A cél az volt, hogy a három évig tartó oktatás keretében a teljesen kezdő fokon álló hallgatóságot az orosz nyelvű szakmai szövegek megértésére képesítse. (A lektorátus is most dolgozta ki az oktatási módszereket, a szaknyelvet a későbbiekben szinte együtt tanultuk). Kezdetben az egész tankörnek nehezen indult a tanulás, hiszen előzőleg más nyelveket tanultunk (én például angolt). Az oroszzt az alapoknál, a cirill ábécével kezdtük. Az órákat kiscsoportban, tanulókörönként tartották az újonnan alakult tanszéken dolgozó tanárok.

Matekból az analízis volt a következő tananyagunk, ez nehéz volt azért is, mert Császár Ákos tanár úr előadása nekünk túl elméletinek tűnt. (Császár az ELTE tanára volt, csak az 1951/52-es tanévben tanított nálunk.) Egyetemi stílusban adott elő: nagy ütemben haladt, nem foglalkozott visszakerdezővel, a példamegoldásokkal együtt az a gyakorlati foglalkozásokra maradt. Tankönyv helyett stencilezett, a tanszék által folyamatosan elkészített jegyzeteket kaptunk utalványra a jegyzetellátón keresztül, kedvezményes áron, ezek a leadott anyagot tartalmazták.

Mechanikát Muttnyánszky Ádám (vagy ahogy becéztük, sok tisztelettel és szeretettel: a Mutyi bácsi) tanította továbbra is, az ő óráin voltunk mindig a legtöbben.

A Gépelemeket Kiss Gyula vette át, a tananyag a csövek, csővezetékek, elzáró berendezések, nyomástartó edények szerkezete, méretezése volt. Akkor még nem gondoltam, hogy életem nagy részében a vízügyi szolgálatban még sokat foglalkozom ezekkel a kérdésekkel.

Szerkezeti anyagokból Gillemot László (diáknyelven Zsirmó) jól és érdekesen adott elő. Nem volt könnyű dolga a nekünk elméletinek tűnő, gyorsan és sokat változó tárgyával. Többször helyettesítette adjunktusa, Konkoly Tibor. Őt is jó előadónak tartottuk.

Elkezdődtek a félév során a Gépműhelyi gyakorlatok. A műhelygyakorlatokat a nemrég alakult gépgyártás-technológia tanszék szervezte, öt területen: hőkezelés, lakatos, kovács, öntő munkák, forgácsolás szerszámgépeken. A munkához szükséges összes felszerelést az egyetem biztosította. Az időpontokat a tanszék ütemezte, azokat az órarend nem tartalmazta. Tankörünknek ez hétfőn du. 2-6 óra között, szerda-pénteki napokon pedig du. 3-7 óra között

volt. A mi gyakorlati időbeosztásunk: hőkezelés (október 3.), lakatos munkák (október 17.), öntőmunkák (október 24.), kovácsmunkák (október 31.), szerzőgépek (december 14.).

A rövid időkeret miatt csak a nagyon általános alapismeretek szerepeltek, ezekkel a tankör nagyobb része már rendelkezett. Félévkor nem volt osztályzat, csak egy „beszámolt” bejegyzés került az indexbe, ami a foglalkozásokon való részvételt igazolta.

Marxizmus-leninizmusból a tananyag és az előadó is változott. A tantárgy témaköre nagyon eltért műszaki érdeklődésünktől, voltak vele gondjaink. Honvédelmi ismeretekből a félévben a fegyvernem jellegének megfelelő kiképzés kezdődött, tankörünkben a 37 mm-es könnyű légvédelmi ágyúval. (Még egy légfűrös tankör volt a 85 mm-es légvédelmi ágyúval, a többiek páncélosok lettek.) Ezeknek a tüzérségi elméleti szakmai ismereteknek az oktatása a felsőbb évfolyamú hadmérnök hallgatók bevonásával már amolyan „ludovikás szinten” folytak. A félév kezdetén még olyan távolinak tűnt az elmélet nyári, gyakorlati kivitelezése...

Órarend. A párhuzamos oktatás eléggé megnehezítette, bonyolulttá tette az órarendet. Az előadások az A csoport részére az 1-14. tankörének együtt történtek a nagy előadó-terekben. A gyakorlatok két csoportra oszlottak, az 1-7. és 8-14. tankörökre, pl. szerda 8-10 között 1-7. tankör matek. II. gyakorlat, 8-14-es tankör mechanika II. gyakorlat, pénteken ez megfordítva.)

A táblázatban az órarend a mi 214-es tankörünkre érvényes változatát ismertetem

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
8-9	Marxizmus-leninizmus	Matematika II		mechanika II.		szerkezeti anyagok
9-10						
10-11		gép-elemek I.	fizika	szerkezeti anyagok	fizika	mechanika II.
11-12						
12-1						
1-2						
2-3		honvédelmi ismeretek				
3-4						
4-5						
5-6						
6-7						

Az előadások helye: Marxizmus-leninizmus (St. Nagyterem); Matematika II., Mechanika II., Gépelemek I., Szerkezeti anyagok (K.a 51.), Fizika (F. 29.). Az órarend kedvező volt a négy szabad délután miatt.

Tanulókör. A III. félévet együtt kezdtük ismét, tavalyról mindenki beiratkozott, lemorzsolódás nem volt. A tanulókör mozgalmi összetételében sem változott. Az osztályfőnök és a gyakorlatvezetők személyében azonban történt változás.

A mozgalmi munkavégzés változatlanul fontos célkitűzés maradt. Mint titkár, a tanévnyitó munkaértekezletet szeptember 22-én tartottam meg. Az új feladatok megmaradt feljegyzéseim tanúsága szerint sokfélék voltak. Közéjük tartozott a féléves munkaterv elkészítése, a tanulócsoport megszilárdítása, a gyengék segítése, a pártvezetőség-választás, DISZ-tagkönyv csere (10 emberenként csoportfelelős), Szabad Nép és Szabad Ifjúság terjesztése, lányok katonai oktatása, faliújság készítése, tanulmányi verseny és sportolás szervezése.

Kiemelt feladat volt szeptember hónapban a MÁSODIK BÉKEKÖLCSÖN jegyzése. Valamennyi tankör részt vett a versenyben, Tankörönként gyűjtési felelőst választottunk. A tanköri jegyzésgyűjtőnk Sittkei Gyuri volt. A tankörben mindenki jegyzett kisebb-nagyobb összegben. Én 100 Ft névértékű kölcsönt jegyeztem.

A mindennapjainkat teljes mértékben kitöltötte a tanulás és az egyetemi vezetés által irányított politikai munka és a tájékoztatás, amely nem terjedt túl az egyetem falain. Mintegy buborékban éltünk, elfoglaltuk magunkat magunkkal.

Tanulás. A matematika, mechanika, fizika előadásokon elhangzottak elméleti részét a gyakorlati órákon dolgoztuk fel. Rengeteg példát oldottunk meg. A gyakorlati órák jegyzete tartalmazta a példákat és a példamegoldásokat. Emellett olyan jegyzet is készült, amelyik csak megoldandó feladatokat tartalmazott. A tanszékeken volt egyéni konzultációs lehetőség is, ezt általában a vizsgák közeledtével vettük igénybe. Ismét alakultak tanulópárok, a csoportos tanulás inkább közvetlenül a vizsgák előtt volt jellemző.

Gépelemekből megnőtt a gyakorlati óraszám, ez több rajzfeladatot is jelentett. A gépszerkezetek tervezésének számítási részét általában a lakáson, a rajzokat a tanköri gyakorlatokon készítettük el. Az elkészült rajzok leadása, azok tanszéki bevétele változatlanul a tankörben történt a gyakorlatvezető részéről, a zsűrizés is a korábbi bevált „formák” között megmaradt. A megnövekedett tanulmányi követelmények miatt a rajzfeladatok határidőre való beadása

elhúzódtott. Mindig nagy megkönnyebbülést jelentett egy-egy rajzfeladat „letudása” a sikeres beadással.

Oroszból általános volt a lemaradás, ezért csak lassan haladtunk a műszaki tananyagban. A tanárnő hatalmas türelemmel tanított bennünket.

A Gépműhelygyakorlat c. tárgy oktatása a gépészmérnök hallgatóknak a gépgyártás-technológia tanszék keretein belül történt tanköri egységekben. Szerszámgép-gyakorlaton a gépalkatrészek forgácsolással történő kialakításával foglalkoztunk, és a forgácsológépek alaptípusaival, az eszterga-, fúró-, maró- és gyalugépekkel, azok működésével ismerkedtünk meg. A lakatosgyakorlaton a kézi megmunkálási módokat ismertették és gyakoroltatták, mintadarabok síkfelületeit reszeltük, hántoltuk, kézi menetfúrást gyakoroltunk. A hőkezelő gyakorlaton az elméleti ismeretek felfrissítése után különböző hőkezelő berendezéseket és azok használatát ismertük meg. Öntőgyakorlaton az öntödei berendezések, felszerelések használata került napirendre, miközben formázási gyakorlatokat is elvégeztünk. A kovácsoló gyakorlaton az elméleti kérdések áttekintését követően a kovácsolás kézi és gépi szerszámaival ismerkedtünk. A gyakorlat sokunk számára nosztalgikus visszaemlékezés volt a gyárban eltöltött időszakra.

Politika. A napi politikáról a helyi szűrőkön keresztül kaptunk tájékoztatást. Kiemelten szóba került az ország szocialista iparosítása, melyben ránk is nagy feladatok várnak.

Szabadidő. A tanulásra már kevesebb időt kellett fordítani, ezért több szabadidőnk maradt. Sokféle kulturális program között tudtunk választani. A rendezvényeken kedvezményes áron kapott jegyekkel vehettünk részt. Továbbra is rendszeresen jártam labdarúgó mérkőzésekre. Szinte évente változtak a labdarúgó egyesületek múltban megszokott elnevezései, most, az 1951 évi bajnokságot a Budapesti Bástya SE (korábban MTK) nyerte. Külön élményt jelentett a Budapesti Honvéd (Puskásék) játéka.

Karácsonyi vakáció. A tanulmányi időszak december 20-án befejeződött. A karácsonyt odahaza, szülői körben töltöttem, január 2-án utaztam vissza Budapestre, hogy felkészülhessek a vizsgákra.

Vizsgák. Gépműhelyi gyakorlatokból félévkor nem kaptunk érdemjegyet, annyit jegyeztek be: „elvégezte”, Honvédelmi ismeretekből sem volt vizsga, az indexbe „beszámolt” bejegyzés került.

Az egyes tantárgyakból a tanulókörrel együtt egy napon vizsgáztam következő időpontokban: Szerkezeti anyagok (1952. január 4.), Gépelemek I. (január

9.), Orosz nyelv (január 15.), Matematika II. (január 18.) Mechanika (január 25.), Fizika (február 2.).

A második félévre való beiratkozás feltétele az első félév eredményes teljesítése volt. Ez a tanulókori tagok közül többeknek is csak a sikeres pótvizsgát követően sikerült. Érdekesség az indexembe történt bejegyzés: „Könyvtári tartozása van” (a Műszaki Egyetemi Könyvtárából kölcsönzött, nálam levő könyvek), továbbá „120 Ft tandíjat befizetett, tandíjhátraléka nincs”.

II.2.2. A tanév második féléve

Félévkezdés. A félévre már a kezdetén rányomta bélyegét az a körülmény, hogy három tárgyból: a Matematika, Mechanika és Fizika teljes anyagából kell majd szigorlatozni a félév végén, továbbá ki kell választani egyénileg megfelelő tagozatot, amelyre a következő tanévtől kezdődően beiratkozunk.

Tantárgyak. Az előző félév tantárgyai folytatódtak, új tárgy nem lépett be. A félév végén nem kellett vizsgázni Gépelemek II.-ből

A félév tantárgyai a következők voltak:

<i>Tantárgy</i>	<i>Előadás (óra)</i>	<i>Gyakorlat (óra)</i>	<i>Tanár</i>
Marxizmus-leninizmus	2	–	Jónás Irma
Matematika II.	3	3	Császár Ákos
Mechanika II.	4	2	Muttnyánszky Ádám
Fizika	3	3	Dr. Hoffmann Tibor
Gépelemek I.	3	4	Czégi József
Szerkezeti anyagok	2	–	Dr. Gillemot László
Műszaki hőtan	3	2	Dr. Komondy Zoltán
Gépműhelyi gyakorlatok	–	3	–
Orosz nyelv	–	2	Fazekasné
Honvédelmi ismeretek	3	–	–

Az előadások heti óraszama 23, a gyakorlatoké 19 óra volt. Az előadások közül a Stoczek nagyteremben volt a Marxizmus-leninizmus; a K.a. 51-ben a Matematika II., Mechanika II., Gépelemek II., Szerkezeti anyagok, Műszaki hőtan I.; az F. 29-ben a Fizika; a rajztermi gyakorlatok, Orosz nyelv, Honvédelmi ismeretek a III. 34-es tanulókori helyiségben. Műszaki hőtanból laborgyakorlatok voltak, a Gépműhelyi gyakorlatok folytatódtak tovább a teljes gépészkar részére. Az A és B csoportos váltott oktatás tanulókörünk részére érvényes

órarendjéből jól látható a tanrend bonyolultsága, mi is nehezen igazodtunk el rajta:

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
8-9	Matemati- ka II.	Orosz nyelv	Mechani- ka II.	Mechani- ka II.	B tancsop órái	Műszhőtan
9-10						Matek II.
10-11	Gép- elemek II.	Hon- védelmi ismeretek	Műszaki hőtan	Fizika		Szerkezeti anyagok
11-12						Fizika
12-1			Marxizmus- leninizmus			
1-2						
2-3						
3-4						
4-5						
5-6						
6-7						

Tanulókör. Már a félév elején megkezdtük a felkészülést a tagozat kiválasztására. A tantervek azt a szemléletet tükrözték, hogy sok szakirány legyen, és a végzett mérnök a szakterületén végzése után azonnal hasznosítható legyen. Ez idő tájt a Gépészmérnöki karon 11 szakirányban folyt oktatás: gépgyártástechnológia, hőerőgépész, vízgépész, vegyipari gépész, mezőgazdasági gépész, textilgépész, vasúti gépész, közúti gépész, repülőgépész, épületgépész és hajógépész.

A kollégiumba sokan jöttek határozott elképzelésekkel, melyek azonban a tanszéki tájékoztatók hatására megváltoztak. Nagy agitáció folyt a hadmérnöki pálya népszerűsítése érdekében. Ha valaki erre a pályára jelentkezett, kollégiumunkban teljesen ingyenes ellátást kapott. Az egyenruha-viselés, a zárt kötelekben való közlekedés, a katonai fegyelem nem volt éppen rokonszenkveltő. Nem csoda, hogy tankörünkben senki nem jelentkezett hadmérnöknek, amit kifogásolt is a tanulmányi osztály. Az ismertetések követően a legkedvezőbb fogadtatása a gépgyártás-technológia szaknak volt, én is ezt választottam.

Tanulás. A gépműhelyi gyakorlatokon szerszámgépeken felügyelet mellett egyszerűbb munkadarabokat készítettünk. Lakatos gyakorlaton kéziszerszám készítése, készülékek összeállítása volt a feladat. Kovácsoló gyakorlaton kézi és gépi kovácsolást gyakoroltunk. Öntő gyakorlaton öntőformába alumíniumöntést végeztünk, az elkészült darabokat értékeltük.

Lassan kiegyenlítődtek a különböző iskolák okozta eltérések. A gimnáziumból érkezettek fokozatosan megtanultak műszaki fejjel gondolkodni, a gép-

iparisták pedig a tervezéssel részleteiben is foglalkoztak. A szakosított képzést a szakérettségizettek várták legjobban, azt remélve, hogy gyakorlati tapasztalataikat jobban tudják hasznosítani.

Vizsgák. A tanév végén három tárgyból szigorlatoztunk: matematikából, mechanikából és fizikából, ez az elmúlt két év tananyagát foglalta magába. (Nehéz volt, a következő tanévben a szigorlatot törölték is.)

Négy tárgyból kellett most vizsgázni. Gépelemek II. és Műszaki hőtan I-ből a következő félévkor összevontan kellett vizsgázni. A Gépműhelyi gyakorlatokból nem kaptunk osztályzatot, csak az „elvégezte” bejegyzés került az indexbe. A vizsgaidőszak hosszú volt. A tanulókör most is egy kijelölt napon vizsgázott. Az egyes vizsgák időpontjai: Orosz nyelv (1952. május 20.), Szerkezeti anyagok (május 23.), Honvédelmi ismeretek (május 27.), Marxizmus-leninizmus (június 5.), Matematika szigorlat (június 12.), Mechanika szigorlat (június 23.), Fizika szigorlat (július 1.)

Az eredményes vizsgákat követően ismét lakóhelyemre utaztam. Július hónapban a szüleimnek segítve vártam augusztus 1-jét, amikor elkezdtem a nyári katonai szolgálatot. Diósjenőre vonultam be, már a légvédelmi tüzér szakképzésre. (Az évfolyam egésze könnyű és nehéz légvédelmi tüzér kiképzést kapott.) Augusztus 30-án leszereltünk és pár nap pihenő után elkezdődött az új tanév.

II. 3. A HARMADIK ÉVFOLYAM: AZ 1952/53. TANÉV

II.3.1. A tanév első féléve

Félévkezdés. Az új tanévben a tanulmányainkat valamennyien a gépész karon, a választott tagozaton kezdtük — én a gépgyártás-technológia tagozaton. Létszámban mi voltunk a legnagyobb tagozat. Én a 305-ös tanulócsoportba kerültem. Az új tanulócsoport helyisége a Mf. 25 lett. A tagozat tanulócsoport számozása 301-től 310-ig terjedt.

A BME Gépészkari létszáma tovább emelkedett a tanévben, ami megnehezítette a tanulócsoportok célszerű elhelyezését, az előadások, gyakorlatok közötti mozgások minimalizálását. A zsúfoltság csökkentésére megkezdett új tanulmányi épületeket fokozatosan használatba vettük. Az egyetemhez közeli területeket (labdarúgó, atlétikai pályát) folyamatosan beépítették, újakat távolabbi helyen jelöltek ki helyettük. Az új épületek tipikus szocreál épületek voltak. Használatukkor azt tapasztaltuk, hogy kedvezőtlenül térnek el a meg-

szokott korábbi (központi) épületeinktől. Nehezményeztük, hogy ezekbe a „kockákba” minket, és nem az építészeket helyezték el.

Tantárgyak. A tantárgyak összetétele összhangban volt a szakosodással. A heti óraszám a tantervi változások miatt 36 órára csökkent le.

<i>Tantárgy</i>	<i>Előadás (óra)</i>	<i>Gyakorlat (óra)</i>	<i>Tanár</i>
Politikai gazdaságtan	2	–	Hanák Ferenc
Mechanika III.	3	–	Muttnyánszky Ádám
Gépelemek III.	3	5	Vörös Imre
Tartók, emelők	3	–	Greschik Gyula
Hőgépek üzemtana	4	1	Pótza Emil
Vízüzemtan	3	2	Füzi Olivér
Forgácsolás elmélete	3	2	Pogány Tibor
Műszaki orosz nyelv	2	–	–
Honvédelem	–	3	–

Két régi tantárgy folytatódott: a Mechanika III. a Lengéstan záró résszel és a Gépelemek III. a Fogaskerekekkel. A Lengéstan a lengések, ütközések témakörökkel érdekesnek bizonyult. A fogaskerék-méretezést, gyártást, azok beépítését az a prof. adta le, aki ennek a témának legismertebb szakteknitelye volt. Engem azért érdekelt a téma részletesebben, mert a Győri Vagongyárban fogazógépeken is dolgoztam.

Tartalmában változott a Politikai gazdaságtan. Az előadásokat a következő héten tanulócsoportos foglalkozás keretében dolgoztuk fel. Honvédelemből a könnyű légvédelmi ágyúval történő lövészet volt a téma, az Orosz nyelv tananyaga már csak a tanszék által összeállított szakirányú műszaki témákat tartalmazta.

Belépett a gépek üzemeltetése: a hőgépek, vízgépek, emelőgépek üzemtanával. Megkezdődött a szakmai területünk előkészítése a Forgácsolás elméletével, amely ebben az időszakban, az ipari gyakorlatban is a kísérletezés időszakában volt. A szovjet tapasztalatok voltak az irányadók; a leadott anyag, a jegyzet, a tankönyv is ezekre épült. A tananyaghoz is kapcsolódó Bikov-féle gyorsforgácsoló mozgalommal (esztergakések vágó élének kialakítása, kerámialapkák alkalmazása) még az Autógyárban találkoztam. Ott, akkor sok hasznos ismeretet szereztem a korszerű forgácsolás gyakorlatáról, ezek az elmélet jobb megértésében hasznos segítséget adtak.

Órarend. Az 1952/53. tanév (III. évfolyam I. félév) 305-ös tankörének órarendje a következő volt:

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
8-9	Vízüzemtan		Mechanika		Tartók, emelőök	B tancsop. órái
9-10			III.			
10-11					Politikai gazd. tan	
11-12	Hőgépek üzemtana		Gépelemek		Hőgépek üzemtana	
12-1			III.			
1-2	Tartók, em.					
2-3				B tancsop. órái		
3-4						
4-5						
5-6		Forgácsolás elmélete				
6-7						
7-8						

Tanulócsoport. Az előző tanulókör tagjainak egy része maradt, emellett újakkal egészültünk ki. A tanulócsoportunk így nemcsak új számot kapott, hanem összetételében is megváltozott. A régi tanulókör csak a Honvédelmi ismeretek oktatáson jött össze, mivel változatlanul a légvédelmi tüzér kiképzést kaptuk a továbbiakban is.

Nem változott az osztályfőnöki rendszer. Az új „osztályfőnökünk” a gépgyártástechnológiai tanszék tanársegéde lett. A gyakorlati foglalkozásokon számítási és rajzfeladatok, a vízgépeseken számítások, mérések voltak a laborban.

Szabadidő. Óratervünk a szabad délutánok miatt kedvező volt. A félév elején sok időt töltöttünk a szabadban, a Gellért-hegy („Gellért-tanszék”) a padokkal ideális hely volt tanulásra. Az idő hidegebbre fordulásával aztán az egyetem üres termeiben, illetve a könyvtárban tanultunk. Szórakozásként moziba, labdarúgó mérkőzésre jártam.

November végétől más jellegű „elfoglaltságom” is akadt. Történt, hogy a Petőfi-híd forgalom előtti megnyitási ünnepén a házinénit meglátogatta az unokahúga, aki vidékről került fel Pestre, ahol gyárban kapott munkát és albérletben lakott. Feladatom az ő „gyámolítását” lett. Ez találkozott szándékaimmal is, ami a szabadidő más jellegű felhasználását eredményezte. A kislány egy pesti textilgyárban dolgozott, élmunkás volt, tagja volt a gyár kultúrportjának. Sokat szerepeltek. Mint ifjúmunkás népi táncosok gyakran adtak

kultúrműsort. Télen még helytálltam, de tavasztól már a sok tanulás miatt meglazult, majd félbe is maradt a kapcsolatunk.

Karácsonyi vakáció. A félév zárását követően az otthoni pihenő rövid volt. Körülményeink rengeteget romlottak. A Megyei Tanács Kereskedelmi Osztályának határozata megvonta apám kereskedelmi és iparjogosítványát és arra kötelezte, hogy 24 órán belül üzletének árukészletét, berendezési és felszerelési tárgyait adja át a Földműves Szövetkezetnek. Az államosítással egyik pillanatról a másikra elvették az üzletet és üzlethelyiségeket, csak a lakás maradt meg részünkre. Az üzlet élére új üzletvezetőt neveztek ki.

Apám kereset nélkül maradt. Munkakönyvet váltott és 1952. október 2-án munkába állt a Győri Keksz és Ostyagyárban, mint betanított munkás (csomagoló). Naponta Bányogyszovát vasútállomásról vonattal járt be a munkahelyére. A vasútállomásig 11 km-t tett meg gyalog vagy kerékpárral. Később a Rábacsécsény-Enese autóbuszjárat megindulásával javultak az utazási körülmények.

Az államosítást követően szüleim a saját házukban megtűrtként éltek. A lakrész egybe függött az üzleti résszel, ezért nehéz volt elviselni az új helyzetet. Nem tudtam sokáig odahaza maradni, mert az első vizsgára karácsony után vissza kellett utaznom Budapestre.

Vizsgák. A félév zárásaként csak öt tárgyból kellett vizsgázni: Tartók, emelőgépekből majd a tanév végén, együtt a két félév anyagából; a Politikai gazdaságtan, Műszaki orosz nyelv és Honvédelemből csak beszámoló volt. A tantárgyak vizsgaidőpontjai: Vízüzemtan (1952. december 30.), Mechanika III. (1953. január 7.), Gépelemek III. (január 13.), Hőgépek üzemtana (január 17.), Forgácsolás elmélete (január 21.).

Gépelemekből két osztályzatot kaptunk; külön az elméletre és külön a szerkesztésből a rajzfeladatokra. Műszaki orosz nyelvből a beszámolót a tanár osztályzattal is értékelte és az indexbe beírta. A kiírt vizsganapokon az egész tanulócsoport vizsgázott a gyakorlati teremben a gyakorlatvezetőnél, aki kevésbé volt nagyvonalú, mint a prof.

II.3.2. A tanév második féléve

Félévkezdés. Az újévet beárnyékolta édesapámék sorsának nehezebbre fordulása, a tehetetlenség érzése.

Tantárgyak. A korábban is meglévő Marxizmus-leninizmus, Orosz nyelv, Honvédelem tárgyak mellett a Forgácsoláselmélet és Emelők, szállítók c. tárgy

folytatódott, megjelent az Elektrotechnika és A gépipar gazdaságtana. Bővült a szakmai anyag a Gépgyártás-technológia és a Szerszámgépek szakirányú tárgyakkal. A Gépgyártás-technológia Tanszék már az újonnan épült G épületben volt, a tanszékvezető Bíró Zoltán prof. volt, aki a Szovjetunióból érkezett. A tantárgyak és az előadó tanárok ebben a félévben a következők voltak:

Tantárgy	Előadás (óra)	Gyakorlat (óra)	Tanár
Marxizmus-leninizmus	2	–	–
Szerszámgépek	4	2	A. G. Nalcsán
Gépgyártás-technológia	3	2	Ránky Miklós
Forgácsolásmélet, szerszámok	3	2	Pogány Tibor
Elektrotechnika	3	2	Taky Ferenc
Emelők, szállítók	2	2	Greschik Gyula
A gépipar gazdaságtana	2	1	Máriás Antal
Orosz nyelv	–	2	–
Honvédelem	–	3	–

Az előadások heti óraszama 19, a gyakorlatoké 16 óra volt, továbbra is az alacsony óraszám maradt.

Órarend. A szakosodással megváltoztak a teremigények, ez jól végig kísérhető a tanrenden. A Gépgyártás-technológia tagozat levéltárban megőrzött órarendje a tanulócsoportunkra aktualizálva a következőképpen mutatott:

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat
8-9	Forgács.elmélet		Forgácsolás elmélet		A gépipar gazdtana	B csoport órái
9-10	Szerszám-gépek		Szerszám gépek		Marxizm. leninizm.	
10-11			Elektro-technika		Emelők-szállítók	
11-12	Gépgyártás-technológia			Elektrotech		
12-1						
1-2		B csoport órái		B csoport órái		
2-3						
3-4						
4-5						
5-6						
6-7						
7-8						

A Gépgyártás-technológia c. meghatározó tárgy oktatása a hatodik félévben kezdődött. A hétfői napokon tartott előadásokon felváltva Bíró Zoltán tanszék-

vezető prof., illetve Ránky György adjunktus adtak elő. Közismert volt, hogy a SZU-hoz szorosan kötődő Bíró prof. Rákosi Mátyás testvére, nagy befolyással bíró közéleti személyiség. Ő a szovjet példára hivatkozva „mesélt”, majd jött Ránky adjunktus, aki a tulajdonképpeni anyagot leadta. Tankönyvünk is volt. Szokolovszkij: Gépgyártástechnológia I–II. rész, amit 1951-ben adott ki a Tankönyvkiadó. De nem ez, hanem a tanszéki jegyzet volt a mérvadó, az volt a fő vizsgakövetelmény.

Indult a Szerszámgépek tárgy oktatása is. A. G. Nalcsán tanszékvezető szovjet prof előadásait tolmáccsal hallgattuk. Nehézkes volt. Tankönyvünk is szovjet volt, a Tankönyvkiadó által 1953-ban kiadott N. Sz. Acserkán: Fémforgácsoló szerszámgépek számítása és tervezése c. oroszról magyarra fordított egyetemi tankönyv. Ez magában foglalta a méretek, jellemzők meghatározásától, a gép kinematikai vázának kidolgozásától kezdve a gépegységek (sebességváltó-előtoló szekrények, egyenes vonalú, szakaszos mozgásokat előállító sebességváltó szerkezetek, vezérlő-kenő berendezések) számítását és tervezését. A tankönyv felölelte a három félév tananyagát. A félév gyakorlati óráin a szerszámgépek fő szerkezeti részeinek a működésével, méretezésével, példák kidolgozásával foglalkoztunk.

Az előadásokat az S teremben tartották a tanárok, kivéve a csütörtöki Elektrotechnikát, ezt a Ch. max. teremben, míg a gyakorlatok a tanulócsoporthelyiségekben voltak.

Tanulás. A tanulás a megszokott keretek, formák közt zajlott. Szorgalmasan eljártam az előadásokra és részt vettem a gyakorlati foglalkozásokon.

Szabadidő. A tanév második félévében is rendszeresen kijártam az NB I-es labdarúgó mérkőzésekre, a Budapesti Honvéd mérkőzéseire, de ott voltam a Népstadionban a nemzetközi válogatott mérkőzéseken is. Eredményesen szerepelt kedvenc csapatom, a Győri Vasas is. A bajnokságon középén végzett, menő játékosa Kertesi Náci volt.

Vizsgák. A második félév végén 7 tárgyból kellett vizsgázni, két tárgyból (Elektrotechnika és A gépipar gazdaságtana) összevontan a következő félévben, ezeknél most a „beszámolt” bejegyzés került az indexbe. A tárgyak vizsgaidőpontjai a következők voltak: Marxizmus-leninizmus (1953. május 11.), Orosz nyelv (május 16.), Honvédelem (május 18.), Szerszámgépek (május 23.), Gépgyártás-technológia (május 27.), Emelők, szállítók (június 6.), Forgácsolásmélet, szerszámok (június 11.)

Az Emelők, szállítók vizsga az előző félév anyagát is tartalmazta a szerkesztési feladatokkal együtt. A Forgácsolásmélet, szerszámok vizsga is tartalmazta a szerkesztési jegyben a szerszámtervezési feladatok elvégzését is.

Vizsgák közben figyeltem föl az egyetemi röplabdapályán játszó női csapatra, annak is egy játékosára, de komolyabb ismeretség csak őszre lett belőle.

Nyári vakáció. A vizsgák befejezését követően hazautaztam, rövid pihenő után június végén kezdődött a kötelező nyári szakmai gyakorlat Csepelen, majd azt követően augusztusban a katonai kiképzés. Leszerelés után pár nap odahaza és már kezdődött a hetedik félév.

Nyári termelési gyakorlat. Csepelen, a Rákosi Mátyás Vas- és Fémművek motorkerékpár gyárában töltöttem július hónapban a kötelező termelési gyakorlatot. Az első műszakba voltunk beosztva, a Boráros tértől az 1951-ben átadott gyorsvasúttal jártam ki.

Katonai szolgálát. Augusztus 1–30. között a nyári katonai gyakorlat következett, melyet Diósjenő térségében sátoztáborban töltöttem. A tábor idejére összeállt az eredeti tankör. Elméleti anyagunkban már röppályaszámítások is voltak. Az első elméleti tanórán, amikor jószándékú, fiatal előadónk a tananyagról beszélt, az mennyire nehéz és még a „négyzetgyökre emelést” is meg kell tanulnunk, megegyeztünk, hogy a tantermi foglalkozásokat mi szervezzük magunknak. Ez meg is történt, és a HM által mérnök tiszteknek írt elméleti anyagot el is sajátítottuk.

Volt egy kis alaki kiképzés is, felfrissítő jelleggel. A löveggel való gyakorlati foglalkozás záróakkordja éleslövészet volt egy repülőgép által tisztas távolságban vontatott légszákra. Ütegünknek majdnem sikerült eltalálnia a vontató repülőgépet. Szerencsére minősítésünkre ez nem volt behatással.

Augusztus 30-án őrmester rendfokozattal szereltem le. A nyári katonai gyakorlatunk 1956 tavaszáig szünetelt, akkor folytatódott és a három hónapos tiszti tanfolyammal fejeződött be.

II. 4. NEGYEDIK ÉVFOLYAM: AZ 1953/54. TANÉV

II.4.1. Az első félév

Félévkezdés. Gyorsan eltelt a két nyári hónap; július a termelési gyakorlattal, augusztus a katonai kiképzéssel, és szervezeti változásokkal megkezdődött a befejező tanév. Leváltunk a Gépészmérnök karról és önállósodtunk:

Gépgyártómérnök kar lettünk. A tanulócsoportokat átszámolták 415-424-re, a mi tanulócsoportunk új száma 419 lett.

Az új tanévi felvételekkel tovább növekedett a BME összhallgatói létszáma, aminek következtében még nehezebbé vált a hallgatók elhelyezése. A tantermek között nagy volt a távolság, gyakran kellett egyik helyről a másikra vándorolnunk.

Tantárgyak. A tanév tárgyait már döntő többségükben szakmai tárgyak tették ki, így nagyobb kedvvel tanultuk azokat. A félév tárgyai és az előadó tanárok:

<i>Tantárgy</i>	<i>Előadás (óra)</i>	<i>Gyakorlat (óra)</i>	<i>Tanár</i>
Politikai gazdaságtan	2	–	–
Honvédelem	–	3	–
Orosz nyelv	–	2	–
Ipargazdaságtan	2	1	Máriás Antal
Üzemi tervgazdálkodás	2	1	Harsányi István
Elektrotechnika	4	2	Taky Ferenc
Szerszámgépek	4	2	Hubert Gusztáv
Gépgyártás-technológia	3	2	Biró Ferenc
Forgács nélküli megmunkálások	2	2	Skriba Zoltán
Szerszámozás	2	2	Lechner Egon

A heti előadások óraszámja 21, a gyakorlati óraszám 17 volt. Az előadások a K. I. 48.-ban, a Politikai gazdaságtan a Ch. max.-ban voltak. A tanulócsoport gyakorlati foglalkozásaira az elhelyezési nehézségek miatt mindig más teremben került sor.

A szakirányunknak megfelelően az üzemi gazdálkodással két tantárgyunk is foglalkozott. Az üzemi tervgazdálkodás tantárgya kiemelten érdekelt, erre a gyakorlatvezető is felfigyelt. Az ebben az időszakban kiépülő Miskolci Nehézipari Egyetem tanszékére tanársegédi állásajánlatot kaptam, de nem fogadtam el; a korábbi győri munkahelyre szerettem volna visszakerülni.

A Gépgyártás-technológia tárgy oktatása a tavalyi rendszer szerint folytatódott. Új tantárgy a megmunkálásokhoz szükséges szerszámok elkészítése. Lechner Egon saját maga adta le a tárgyát, óráin szóról szóra olvasta fel jegyzetét. Egy alkalommal összekeveredtek a lapok és nem kis derűtségünk kíséretében sikerült „rendet teremteni”. Szakmai felkészültségét, tudását nagyra értékeltük, „módszerét” azonban kezdetlegesnek tartottuk. A forgács nélküli

megmunkálások mindig fokozott érdeklődést váltottak ki belőlem, most is ez történt. Az elektróval azt éreztük, mintha az elmúlt évek kimaradását még gyorsan rendezni kellett volna. A tárgy fontosságával természetesen tisztában voltunk. A politikai gazdaságtan már az államvizsga anyaga volt.

Órarend. Az előző tanévhez hasonlóan az A és B csoport a tanév során is váltotta egymást.

Órák	Hétfő	Kedd	Szerda	Csütörtök	Péntek	Szombat	
8-9	Gép- gyártás- technológia		Szerszá- mozás	Szerszám- gépek	Ipar- gazd.tan	Elektro- technika	
9-10			Forg. nélk. megmunk.		Üzemi		
10-11					tervgazd.		Szerszám- gépek
11-12			Elektro- technika				
12-1							
1-2							
2-3		politikai					
3-4		gazdtn	Politikai kör*				
4-5							
5-6							

(Egy csillaggal a póttárgyat jelöltük.)

A tanulócsoporthi foglalkozások helye a tanterem-beosztási gondok miatt szinte naponta változott. Foglalkozásról foglalkozásra állandóan vándoroltunk. Tanulócsoporthunk összetétele gyakorlatilag nem változott.

Szabadidő. A tanulás mellett a fő szórakozásom most is a labdarúgó mérkőzésekre járás volt. Rendszeresen jártam a válogatott, a Győri ETO mérkőzéseire, közben Fradi meccsre (akkor Kinizsinek hívták). Nagy esemény volt a november 25-i angol-magyar labdarúgó mérkőzés Angliában, a Wembley Stadionban. A meccset rádión Szepesi György közvetítette, az egyetemen hallgattuk a diákokkal zsúfolt nagy előadóteremben és közösen izgultuk végig a 6:3-as győzelemmel végződő mérkőzést.

Szorgalmasan jártam a női bajnoki röplabdamerkőzésekre, rövid idő múlva a csapathoz tartoztam, nagyokat szurkoltam a győzelemért. A sportkapcsolatból később egyik csapattaggal együtt tanulás, közös szabadidő eltöltés lett. Nekem is imponált, hogy a tapasztalt végzős irányíthatja a kezdőt.

Karácsonyi vakáció. Rövid ideig tartott, a vizsgarendben a „húzó tárgyak” voltak elől, készülni kellett rájuk.

Vizsgák. A félév zárását követően Politikai gazdaságtanból, Honvédelemből, Üzemi tervgazdálkodásból, Forgács nélküli megmunkálásokról nem kellett vizsgázni. Hat tárgyból volt csak vizsgánk. A tankör részére következő kötelező vizsganapok voltak kijelölve: Szerszámgépek (1953. december 29.), Elektrotechnika (1954. január 6.), Gépgyártás-technológia (január 12.), Szerszámozás (január 18.), Ipargazdaságtan (január 25.), Orosz (január 29.).

II.4.2. A tanév második féléve

Félévkezdés. Rövid szünet után megkezdődött az utolsó félév, melyet már nagyon vártam.

Tantárgyak. A tanulmányokat lezáró, utolsó félév tantárgyai és az azokat előadó tanárok:

<i>Tantárgy</i>	<i>Előadás (óra)</i>	<i>Gyakorlat (óra)</i>	<i>Tanár</i>
Politikai gazdaságtan	2	–	–
Honvédelem	–	3	–
Orosz nyelv	–	2	–
Üzemi tervgazdálkodás	2	1	Páljános Gyula
Gépgyártás-technológia	3	2	Bíró Ferenc
Szerszámgépek	4	2	Hubert Gusztáv
Forgács nélküli megmunkálás	4	–	Skriba Zoltán
Szerszámozás	2	2	Lechner Egon
Hegesztés	2	–	Gillemot László
Hőkezelés	3	–	Gillemot László
Szerszámgépek elektromos berendezései	2	–	Göntér Gábor

A heti előadások óraszámja összesen 24, a gyakorlatoké 12 óra volt. Voltak fakultatív tantárgyak, melyek nem kerültek be az indexbe. A Szerszámgépek elektromos berendezései c. tárgyból sem kaptunk érdemjegyet, csak „beszámolt” bejegyzést.

Órarend. Heti elfoglaltságom elfogadható volt, délutánonként szabadidőm is akadt.

<i>Óra</i>	<i>Hétfő</i>	<i>Kedd</i>	<i>Szerda</i>	<i>Csütörtök</i>	<i>Péntek</i>	<i>Szombat</i>
8–9	Gépgyártás- technológia		Hőkezelés		Hegesztés	Szersz.gép elektr.ber.
9–10			Szerszámgép			

10-11		Politikai gazdaságtan	Forg. nélk. megmunk.		üzemi tervgazdál.	Szerszám-gépek
11-12	Forg. nélk. megmunk.		Szerszám-mozás			Politikai kör*
12-1						
1-2	Hőkezelés					
2-3						
3-4						
4-5						

(Egy csillaggal a póttárgyat jelöltük.)

Az órarend szerinti tantervek közötti váltások száma változatlanul sok maradt. A gyakorlati órák terembeosztása annyira komplikált volt, hogy az külön lapon fért csak el. Az óraváltáskor mindig megtapasztaltuk, hogy az egyes épületek közötti távolság jelentős nagyságú, és sok esetben a séta pótolta a tornaórát is.

Tanulócsoport. A tanulócsoport változatlanul tanulási egység maradt vizsgázás tekintetében. Az egységes vizsganapon az egyéni felelési sorrend már kötetlen volt. A korábbi mozgalmi összetartozás érzése jelentősen lecsökkent. A hangsúly a szakmára, a tanulásra helyeződött.

Vizsgák. A vizsgaidőszak az előző félévekhez képest korábban kezdődött és hamarabb befejeződött a diplomaterv-feladatok kiadása és a munkahelyekre történő irányítás miatt.

Az őszi angol-magyar futballmeccs visszavágójára május 23-án, a vizsgaidőszak közepén a Népstadionban került sor. Úgy éreztem, ezt mindenképp meg kellett nézni. Belépőjegyet azonban nem lehetett venni. Apám odahaza szerzett egy állóhelyre szóló jegyet és elhozta a mérkőzés délelőttjén, így 92 000 nézővel együtt sikerült megnéznem a felső karzatról a meccset. Miközben a játékot néztem, táskarádióon Szepesi közvetítését hallgattam. Örök élmény maradt a 7:1-es győzelem. (Az angolok egy hétre jöttek, hét eggyel mentek.)

Politikai gazdaságtanból csak „beszámolt” bejegyzést kaptunk, a tantárgy szigorlatként szerepelt az államvizsgán. Hegesztésből és Hőkezelésből tantárgyanként vizsgáztunk és külön jegyet is kaptunk. A vizsgák időpontjai a következők voltak: Honvédelem (1954. április 29.), Orosz nyelv (május 4.), Forgácsolás nélküli megmunkálás (május 8.), Hegesztés (május 14.), Hőkezelés (május 14.), Szerszámgépek (május 21.), Szerszámkozás (május 27.), Gépgyártás technológia (június 1.), Üzemi tervgazdálkodás (június 8.).

A nyolcadik félévtől átfedések voltak az iskolai munkában. Folyt az oktatás, vele párhuzamosan kiadták diplomatervet és mi nekiálltunk az elkészítésének. A félév eredményes lezárásával szigorlómérnök lettem. Hátra volt a kész diplomaterv beadása és megvédése. A félévet lezáró vizsga után továbbra is Budapesten maradtam, a kiadott diplomatervet készítettem.

A diplomaterv témáját még a félév elején a Gépgyártás-technológiai Tanszék adta ki részünkre. A szakérettségizettek közül sokan előző munkahelyükről kaptak témát. A többség a tanszék által üzemektől bekért feladatokból választhatott. Én az üzemszervezésben elért tanulmányi sikerek birtokában úgy gondoltam – utólag ítélve elhamarkodottan –, hogy a tömeggyártási munkafolyamat-tervezés lesz a legjobb választás. Ezért az EZ 4 rádiócső gyártási folyamatát – a fémrészek anyagmegválasztását, a gyártás megszervezését (technológia, szerszámozás, gépek, műhely) – választottam, ami megoldhatóknak tűnt.

Rendelkeztem ugyan rádiótechnikai alapismeretekkel még a középiskolából, de a gyár, az Egyesült Izzó, a gyártási folyamat teljesen ismeretlen volt előttem. A gyár fejlesztési gyáregységébe állandó belépőt kaptam, június végéig több alkalommal jártam ott. A tanszéki konzulensem heti két alkalommal biztosított konzultációs lehetőséget, amit igénybe is vettem. Diplomatervemet határidőre elkészítettem, beadtam, védésre elfogadták.

II.4.3. Munkába állás, diplomamunkám

A kötelező munkába állás előtt pár nappal költöztem csak végleg haza, miután felszámoltam kedves budapesti lakásomat. Amikor a rendőrségen otthoni címemre kértem a lakásátjelentést, az ügyintéző háromszor is megkérdezte: biztos, hogy nem ideiglenesen akarok csak Budapestről távozni? – Mikor azonban látta, hogy hajthatatlan vagyok, fejcsoválva véglegesen átjelentett vidéki (otthoni) lakcímemre.

Munkahely kijelölés. A munkába állítás központilag történt, a velem kapcsolatos megbeszélés még 1954 májusában megtörtént. Győrbe kerültem, a korábbi „Autógyár jogutódjába”, az Autószerszámgép-gyárba, sok korábbi munkatársam közé tértem vissza. A kapott irányítólapalattal június 30-án kellett a gyárban jelentkezni. A lap egy példányát a munkahely küldte vissza azzal, hogy a jelentkezés rendben megtörtént.

Az évfolyamból hárman kerültünk Győrbe, végül ketten maradtunk, mert harmadik társunk elment és más városban keresett magának munkahelyet.

Munkába állás. Az egyetem által kijelölt napon, 1954. június 30-án léptem munkába a Győri Autószerzőgépgyárban. Ez egy kis üzem volt a város szélén, közvetlenül a Rába folyó mellett. A gyár három éve alakult a Csepel autógyárból Győrbe visszaköltözött szakemberekből. A régi ismerősök közé kerültem vissza, többségükkel az Autógyárban már együtt dolgoztam. Miközben én elvégeztem az egyetemet, ők pedig felhagyva a tartós távolléttel, visszajöttek Győrbe. A gyár profilja kis darabszámban készülő egyedi célgépek, berendezések gyártása volt, amely a tervezéstől az üzembe helyezésig mindent magában foglalt. A speciális műveletek, amelyekre nem volt gazdaságos berendezkedni, bér munkában készültek el.

Együtt kezdtem el a munkát egy, a Miskolci Nehézipari Egyetemen végzett győri születésű gépészmérnökkel és három, az Alföldön végzett gépészmérnökkel. Ők kb. egy év elteltével otthagyták a gyárat, és a lakóhelyük közelében kerestek munkahelyet maguknak.

Diploma-védés. Győrbe kerülve az új körülményekhez igazodva kevés időt tudtam a diplomatervemmel foglalkozni. A gyár, ahol dolgozni kezdtem, egyedi célgépgyár volt, a műszaki munkatársak teljesen más munkaterületen dolgoztak, nem tudtak segíteni. Ha elakadtam, Pestre kellett utaznom konzultációra. Szerencsémre ebben minden segítséget megadtak.

December közepre készült el a diplomatervem, amit be is adtam. Megítélem szerint a külső megjelenítés (gépelés, rajzminőség, kötés) hiányos volt, idő hiányában az utolsó alapos ellenőrzés is elmaradt.

Diplomatervem felkért bírálója a RM Műszaki Főosztály főtechnológusa volt. A megmaradt két oldalas bírálat — a nyomtatvány szerinti — első két pontban sorolt fel hibákat, észrevételeket, a másik két pontban megfelelt a beadott anyag. (Utólag, mellékesen jegyzem meg: mérnöki pályám során én is jó pár diplomatervet bíráltam, köztük olyanokat, amelyek távol estek szakterületemtől. Most már tudom, hogy bírálómnak éppúgy idegen volt a választott témám, mint nekem.) A technológiai résznél sokszor megragadt a külsőségeknél, a kevésbé fontos részleteknél, az üzemszervezési, gazdaságossági részt nem is értékelt.

A bírálat 1955. február 10-én kelt, március 9-ére már értesítést kaptam, jelenjek meg a tanszéken a szigorlati tervem megvédésére. Nehéz helyzetben ért ez a feladat, mert közben családi tragédia történt. Apám 1954. december végén

kórházba került, de állapota romlott. Budapestre szállították, ahol megoperálták, de az operáció sem segített: 1955. január 20-án meghalt. A mintegy hat hét múlva esedékes diplomatervvédés a lehető legrosszabbkor jött.

A BME Levéltárában megőrzött márciusi szigorlati jegyzőkönyv szerint az Állami Vizsgáztató Bizottság egy elnökből és öt tagból állt. A rádiócsőgyártás témájában készített diplomatervem megvédése volt a cél. A hat tagú bizottságból a bírálónon kívül mindenki kérdezett. A szakmai ismereteken túlmenően kiegészítésként sok, még a középiskolai anyaghoz köthető kérdést is feltettek. Az egyetemi tananyaggal nem volt gond, azokat tudtam, de a régebbiekkal igen. Kísértett a múlt, ott derült ki számomra, hogy a háborús időszakból eredő hiányokat mégsem sikerült megnyugtató módon bepótolnom. (Pl. az Angström mértékegységénél megállt a tudományom.)

A december 21-én, az ismételten kitűzött diplomatervvédésemen teljesen új összetételű bizottság vizsgáztatott, tervem bírálója helyett konzulensem volt a résztvevő. Most is sok alapkérdés szerepelt. Ezekre jobban fel is készültem és sikeres volt a védés. A Budapesti Műszaki Egyetem Gépgyártómérnöki Karán Gépgyártástechnológiai Szakán tanulmányaimnak eleget tettem és 1955. december 31-i dátummal okleveles gépgyártómérnök lettem.

Az egyetemhez kapcsolódóan még egy feladatomból volt: a Honvédelmi ismeretek „gyakorlati vizsgálója”. 1956. június 15-én, a tartalékos tiszti tanfolyam befejeztével, tartalékos tisztté történő avatásommal ténylegesen lezárult kissé hosszúra nyúlt egyetemi „karrierem”.

